

Delområder 1–30

**Plan for
kulturmiljøer
2021–2031**

Kunnskapsgrunnlag

Vurdering av kulturminner og kulturmiljøer

Delområder med registrerte viktige kulturminner og kulturlandskap

Denne registreringen er inndelt i delområder med spesielle kulturhistoriske kvaliteter og verneverdier. Kartutsnittene har blitt valgt slik at kulturminner og kulturmiljøer i størst mulig grad sees i sammenheng. Det er ikke foretatt noen særskilt registrering og vurdering av kommunes kulturlandskap i denne planen. Allikevel er kulturlandskapet, der det er åpenbare landskapsverdier i tilknytning til de ulike delområdene, i stor grad blitt vurdert og tatt med i planen.

Delområdene er:

1. Harkerud, Stenberg og Verket	22. Aursmoen, Aur prestegård og Aurskog kirke
2. Killingmo	23. Linåkermoen, Nymoen, Rønning og Nybu
3. Kvaksrud og Haugen	24. Hagen østre og vestre
4. Finstadbru	25. Nordtveit, Hogstad, Toverud og Halvorsrud
5. Borstad og Finstad store	26. Lier
6. Lokshaug	27. Bjørkelangen sentrum og kirke
7. Balterud, Finstad og Hareton	28. Åserud og Hornås
8. Sundet og Botten	29. Rud og Skreppestad østre
9. Åmot og Bogstad	30. Knoll, Komnes og Gromsrud
10. Aurskog stasjon og Ullerud	31. Fosser
11. Berger	32. Brannsrud, Taraldslia og Nitteberg
12. Lierfoss og Våler	33. Tunnsjø bruk, Åserud, Åmot og Larsbråten
13. Dingsrud og Stykket	34. Sagbråten, Ensrud, Bjørnebråten, Fosskaug og Fossen
14. Nordby og Bråten	35. Momoen
15. Røsholm og Hedum	36. Tuen og Skattum
16. Dyrerud og Haneborg	
17. Haugrim	
18. Jahr og Dælen	
19. Eikeberg, Lomsnes og Tønsberg	
20. Korsmo og Berg	
21. Myrvoll, Stubbjar og Engen	

37. Riser, Løken og Høland
 prestegård
38. Hafstein, Støvin, Solberg og
 Ovrum
39. Dølin, Voll og Østegården
40. Gangnes, Grepperud, Strand og
 Gukil
41. Saksegård, Hellegård, Haugen
 og Solum
42. Hemnes, Torp og gamle
 Hemnes kirkegård
43. Hemnes sentrum og Bråte
44. S. Kollerud, Holm, Strand,
 Daltorp og Bjerkenes
45. Kragtorp, Salstrokken,
 Stomperud og Bunes
46. Tuverud, Yddersbond,
 Kopperud, Krok og Nordby
47. Skulerud og Stusrud
48. Skogheim, Lund, Narvestad og
 Pavestad
49. Bergsjø, Nygård, Haugen og
 Evenby
50. Soprum, Bøn, Fossheim og
 Holmbru
51. Østby og Hjellebøl
52. Skedsmo, Løren, Salerud og
 Brautmet
53. Nes, Tøyen, Goro, Kongtorp og
 Sandem
54. Naddum, Rakkestad og Auten

55. Kjelle, Leiren og Eidsverket
56. Ovlien
57. Nordre og Søndre Mangen
58. Foss, Morgenlien, Haug og
 Damhaug
59. Maurtua, Ilebekk, Ringstad og
 Øsken
60. Kolstad, Brudal og Fossum
61. Bolstad, Gåsvik, Heggedal og
 Kaldåker
62. Skjeggeneset og Holmedal
63. Setskog sentrum, Velta, Olberg
 og Kinnestad
64. Tangen, Hverven, Gløtta og
 «Goliat»
65. Bunes, Halvorsrud, Åmot, Eidet
 og Veiby
66. Ødegården, Bråten, Fallet,
 Sætra og Haukalund
67. Tømmerrenna, Gulltjernmoen,
 Tjernsmo og Grasmoen

Kulturminnene er inndelt i følgende bevaringskategorier:

- F: Fredet kulturminne, dvs. automatisk fredet fornminne eldre enn 1537, eller vedtaksfredet etter kulturminneloven
- 1: Kulturminne/landskapselement som er viktig i regional og delvis nasjonal sammenheng. Kan være frdningsverdig.
- 2: Kulturminne/ landskapselement som er viktig i lokal og regional sammenheng. Bevaringsverdig, bør sikres gjennom regulering.
- 3: Kulturminne/landskapselement av mer lokal karakter. Har verdi i bevaringssammenheng.
- 4: Kulturminne/landskapselement som er endret, men som del av et ellers verdifullt miljø, eller på annen måte har verneverdi. Disse verneverdige objektene er av en slik karakter at de ikke prioriteres gjennom formelt vern, men eiere av disse bør oppfordres til å bevare objektene, og informeres om mulige økonomiske støtteordninger som kan delfinansiere vedlikehold/istandsetting.

Delområde 1, Harkerud, Stenberg og Verket

Bua på Harkerud ligger godt synlig ved veikrysset Harkerudveien – Vestlia.

Lokalisering

Området ligger rett øst og syd for grensen mot Sørumsdal og nord for Rv 170. I øst grenser det mot område 4.2.2, Killingmo

Kort historikk

Gården Harkerud skriver seg trolig fra vikingtid. Kjernen i hovedbygningen på Harkerud går for å være en av de eldste i kommunen. Angivelig oppført på 1600-tallet. Verket ble etablert som snekkerverksted i 1946. Etter noen år med ulike produksjoner begynte de å spesialisere seg på gymnastikkapparater og utstyr til treningshaller og lignende. Der er produksjon der ennå.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert fornminner i området

Nyere tids kulturminner

Grensestein mot Sørums kommun.

Harkerud 211/1: Våningshus bu, låve.

Stenberg 211/12: Våningshus uthus og låve

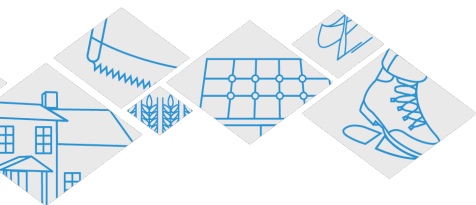
Verket 200/6: Industribygg fra etterkrigstiden.

Vernestatus

Harkerud, Stenberg og Verket ligger i gjeldende reguleringsplan innenfor et LNF-område.

Begrunnelse for vern

Harkerud med sin plassering i et veikryss er viktig som identitetsskaper for reisende i området. Våningshuset skal inneholde en bygningskjerne av høy alder. Bua helt nede ved veikrysset er et hyggelig innslag og beriker og markerer, sammen med låven og den øvrige bebyggelsen, knutepunktet mellom fylkesvei 238 og veien fra Harkerud til Verket. Stenberg er et typisk eksempel på småbruks-arkitektur fra mellomkrigsårene. Verket er et godt eksempel på småindustrien som vokste opp på landsbygda på 1900-tallet. Bebyggelsen er lav og godt tilpasset terrenget rundt og er viktig som identitetsmerke langs riksvei 171.

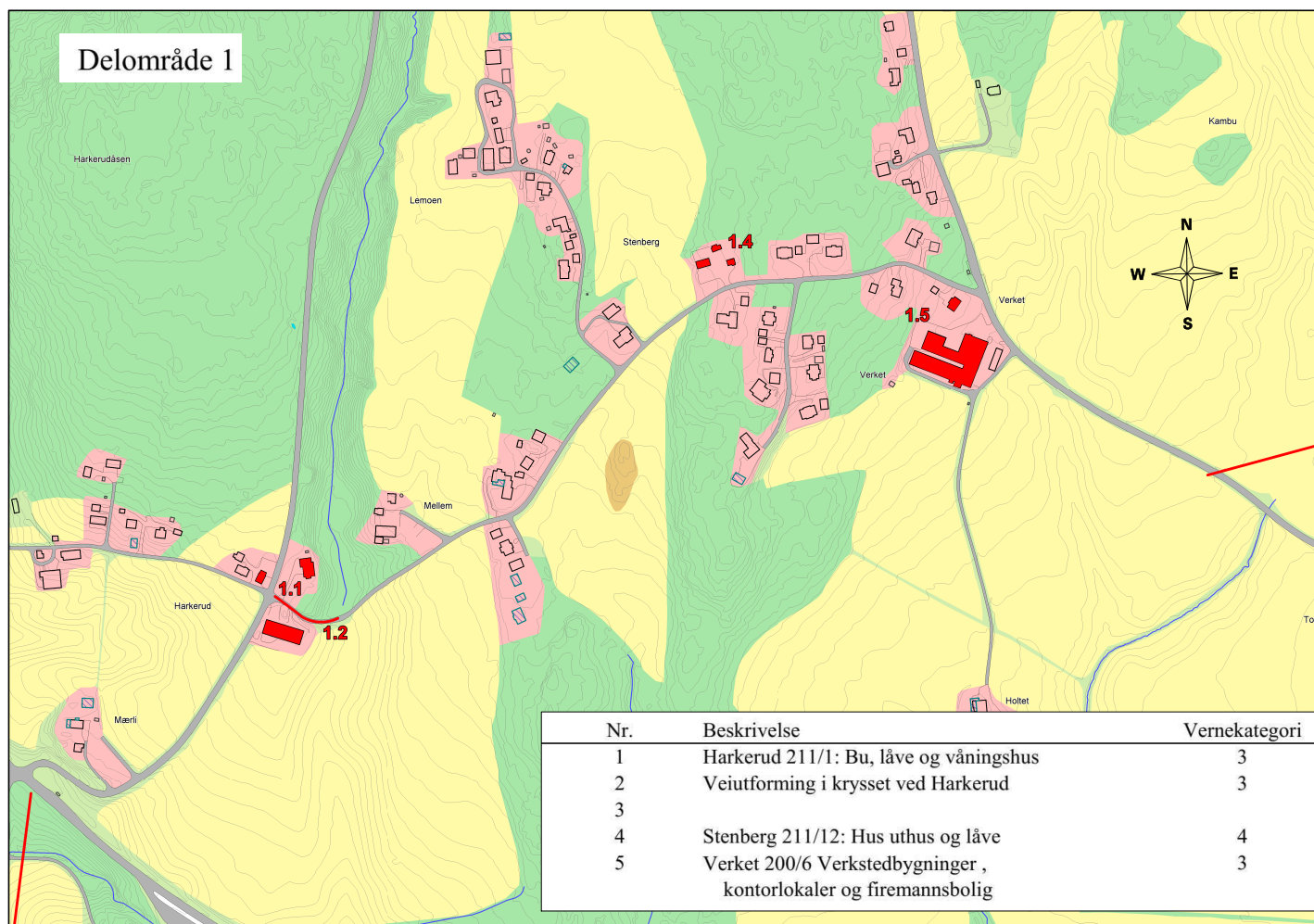

Stenberg fremstår som et godt bevart anlegg fra første halvdel av 1900-tallet

Forslag til forvaltning

Låven, bua og det gamle våningshuset på Harkerud bør bevares og veikrysset bør opprettholdes med den buktende veien ned ved låven. Store bjørkeetrær nord for våningshuset bør sikres og det bør plantes nye bjørker der de gamle er døende.

Hallene og kontorbygningen på Verket bør bevares og nye bygg bør tilpasses og innordne seg den allerede eksisterende bebyggelsen

Delområde 2, Killingmo

Lokalisering

Området grenser mot delområde 4.2.1 i vest, til Steinsbakkholtet i øst, mot Fylkesvei 170 i syd og mot nord til skogen bak Øvre Killingmo.

Kort historikk

Killingmo har trolig vært én eiendom fram til befolkningsveksten i sen-middelalder. I nyere tid har eiendommen først blitt delt i Øvre og Nedre, og senere har Nedre igjen blitt delt i to. Det har også blitt skilt ut flere plasser under Killingmo. I storstua på Killingmo østre ble de første herredstyremøtene for bygda holdt. Det har også en periode vært butikk i bygningen. Langs Rv 171 øst for Killingmo, ble det på 1900-tallet bygget noen villaer

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Tomter, 201/3: Låve som fondmotiv.

Killingmo østre 201/1: Bu og grisehus.

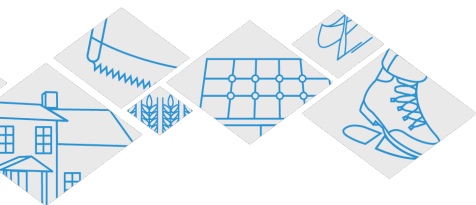
Killingmo nedre 201/2: Våningshus midt på 1800-tallet, bu 1937 og låve 1937.

Killingmo Øvre 200/1: Våningshus, sidebygning 1600?, bu 1760?, låve

Villabebyggelse langs Fylkesvei 171.

Vernestatus

Killingmo ligger i gjeldende reguleringsplan innenfor et LNF-område.

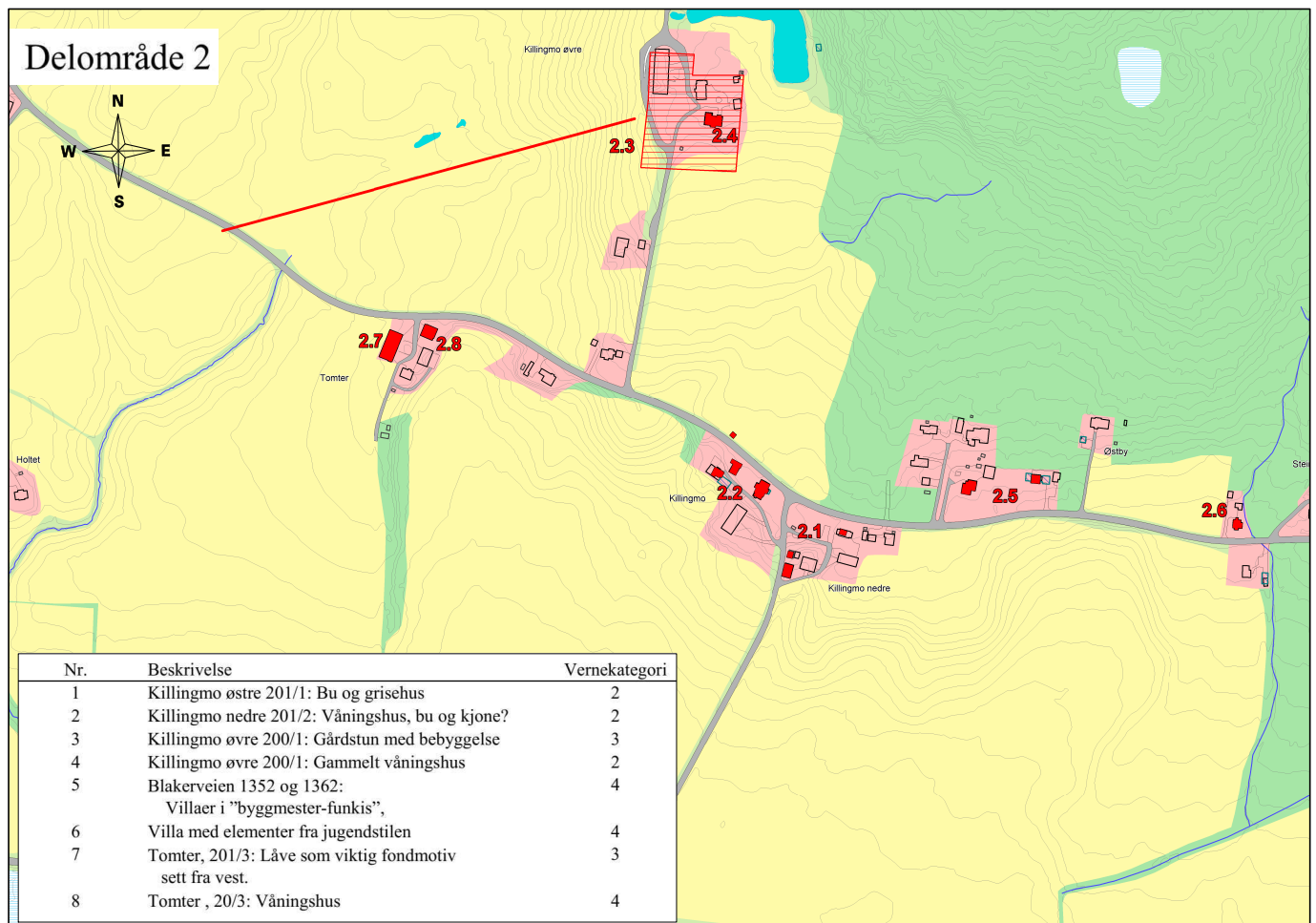

Begrunnelse for vern

Nedre Killingmos beliggenhet rundt et veikryss, og Øvre Killingmo sin beliggenhet på en høyde godt eksponert fra Verket, gir området en viktig rolle som landskapselement langs en av kommunens ferdselsårer. På alle tre brukene er det flere godt bevarte bygninger fra 17-, 18- og 1900-tallet. Sidebygningen på Øvre Killingmo er trolig fra 1600-tallet.

Forslag til forvaltning

Bebyggelsen bør så langt det er mulig bevares der den står. Nye bygninger bør bygges innenfor de eksisterende tunordningene slik at firkanttunene ikke visuelt flyter ut over sine grenser. Siktlinjen fra Fylkesvei 171 mot Øvre Killingmo bør ikke stenges med hus eller anlegg.

Delområde 3, Kvaksrud og Haugen

Lokalisering

Området ligger rett nord for Steinsbakkholtet og går også under navnet Oladalen

Kort historikk

Kvaksrud er opprinnelig en plass under Finstad Store. Den ble trolig ryddet på slutten av 1500-tallet noe som er uvanlig tidlig for slike plasser. Noen vanlig husmannsplass har Kvaksrud neppe vært da eiendommens størrelse og familiene som bodde der ikke var typisk for plasser på denne tiden.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Kvaksrud 193/6: Våningshus, låve og bu

Øverby 193/8: Låve med fjøs og slyku.

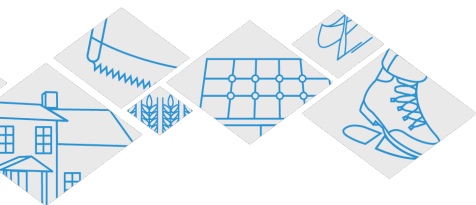
Bergan 193/16: Våningshus, uthus, hage med beplantning og stakittgjerde.

Gran 193/4: Steinfjøs og låve

Gunhildrud 199/1: Sag

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Villaen på Bergan med uthus og stakittgjerde ved veiskillet til Kvaksrud var eid av skredder Skjønnhaug og er eksempel på små villaer i enkel sveitserstil som ble vanlige i tiårene før og etter 1900. Huset er en del endret de senere årene, men er fremdeles lesbart som et eldre bosted.

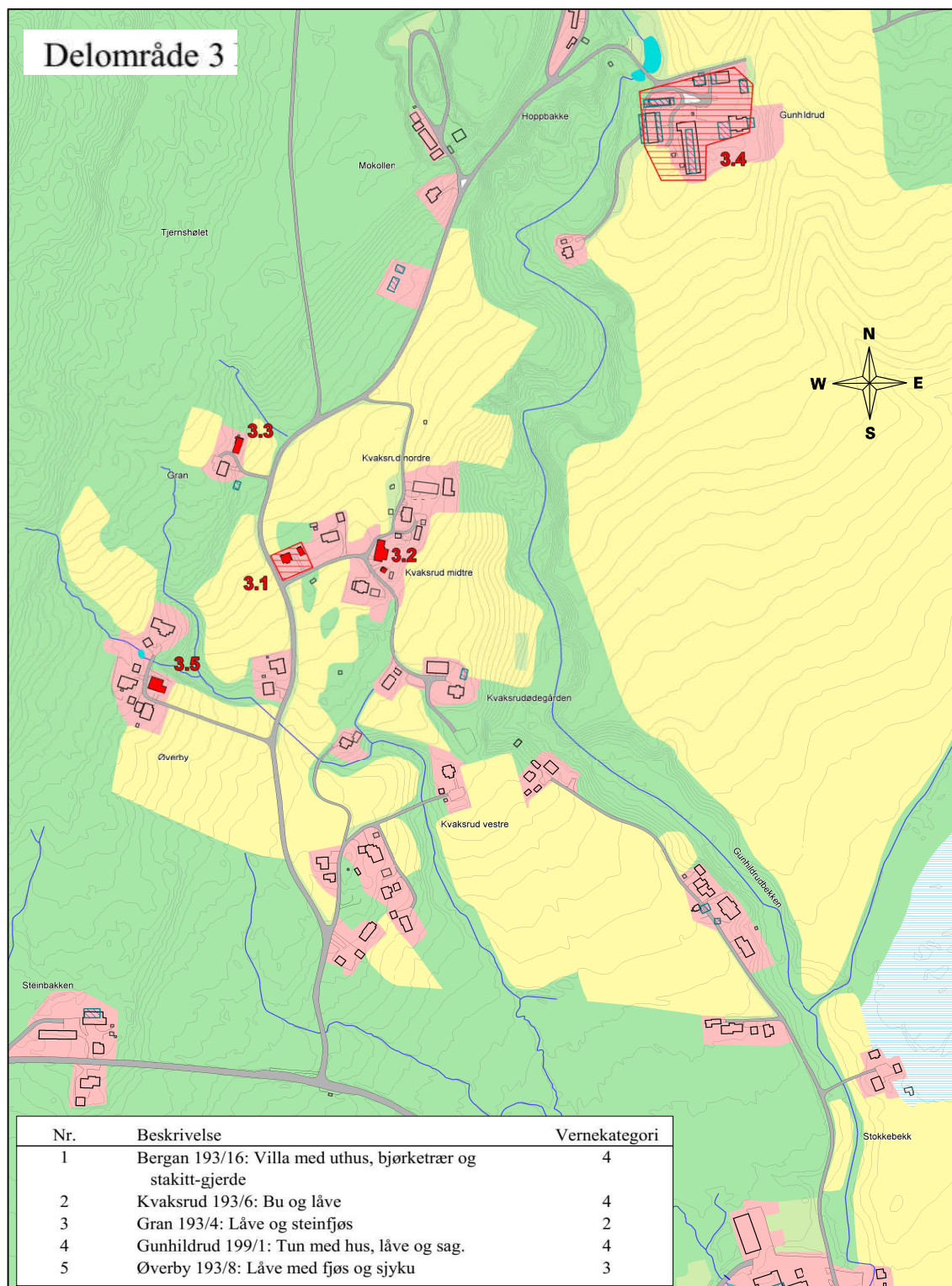
Steinfjøset på Gran er ett av ytterst få bevarte hus av denne typen. I tillegg til sin sjeldenhet er fjøset et vakkert bygg som pynter opp langs bygdeveien

Forslag til forvaltning

Låven og steinfjøset på Gran bør sikres med et formelt vern.

Villaen med hage på Bergan, låven med fjøs og slyku og bebyggelsen på Kvaksrud midtre bør bevares.

Delområde 4, Finstadbru

Lokalisering

Området ligger ved den nedlagte jernbanelinja ved Finstadbru stasjon

Kort historikk

Da Urskog-Hølandbanen sto ferdig i 1896 oppsto det ulike aktiviteter rundt Finstadbru stasjon. Sagbruk og ulike handelssteder er eksempler på dette.

Den første stasjonsbygningen på Finstadbru ble flyttet til Finstad Store i 1935 og tatt i bruk som bryggerhus. Ca år 2000 ble den gamle stasjonen flyttet til museumsbanen på Sørumsand og satt opp som stasjon der. Ny stasjonsbygning ble bygget på Finstadbru i 1935. Etter nedleggelsen av jernbanen og stasjonen har en rekke av bygningene knyttet til sagbruk og handel enten blitt revet eller mistet sin funksjon og står til forfall.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Finstadbru stasjon: Gammel stasjonsbygning

Åserud: Landhandel

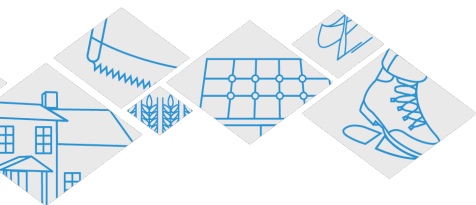
Solvang 193/7: Gammel landhandel med lagerhus og grisehus etter brødrene Borstad

Vernestatus

Stasjonsbygningen og saga ligger i et område avsatt til næringsvirksomhet i kommuneplanen. Åserud og Borstadbutikken er regulert til bolig. Det øvrige området ligger i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

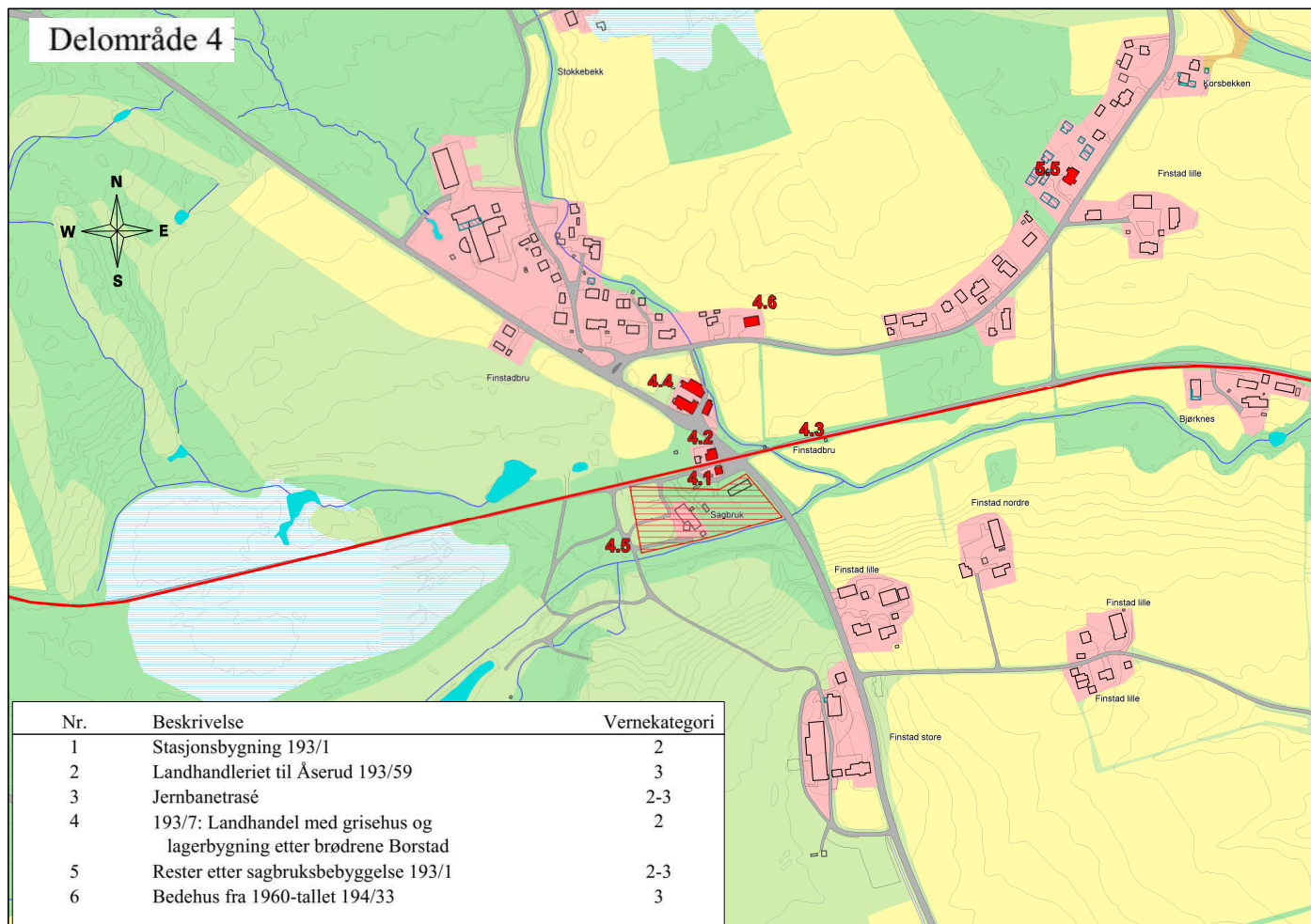
Finstadbru er et viktig sted i kommunens jernbanehistorie. Den gamle jernbanetraseen er fortsatt godt synlig gjennom området og Finstadbru stasjon er én av kun to bevarte stasjonsbygninger i kommunen. Miljøet rundt stasjonen har fremdeles bevart bygninger fra både handel og sagbruksvirksomhet.

Borstadbutikken med tilhørende uthus er et viktig bidrag til kulturmiljøet rundt Finstadbru stasjon.

Forslag til forvaltning

Restene etter sagbruksdriften, stasjonsbygningen, det gamle landhandleriet etter brødrene Barstad med begge uthusene og Åserud landhandel bør sikres med en hensynssone med formål bevaring. Jernbanelinja bør enten opprettholdes som turvei og danne utgangspunkt for et sammenhengende turveinett gjennom hele kommunen, eller settes tilbake som en museumsbane for Tertitten.

Delområde 5, Borstad, Finstad store

Lokalisering

Området ligger nord for idrettsanlegget på Finstad og opp til og med Borstad.

Kort historikk

Huset på Vilberg ble opprinnelig bygget som skolestue på Aamodt ved Lokshaug på midten av 1800-tallet. I 1915 ble huset flyttet til Vilberg.

Registreringer

Fornminner

Nord for området, 370 meter øst for Grøtli søndre 197/2 er det registrert en bygdeborg.

Nyere tids kulturminner

Ødegård 193/2: Våningshus og bu

Ødegård 193/3: Gårdsbebyggelse med våningshus, sidebygning, bu, skjul og låve.

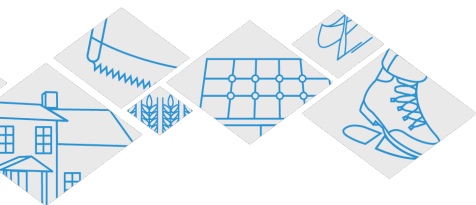
Borstad søndre 195/1: Gårdsdam

Vilberg: Våningshus, forhenv. skolebygning.

Vernestatus

Området ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

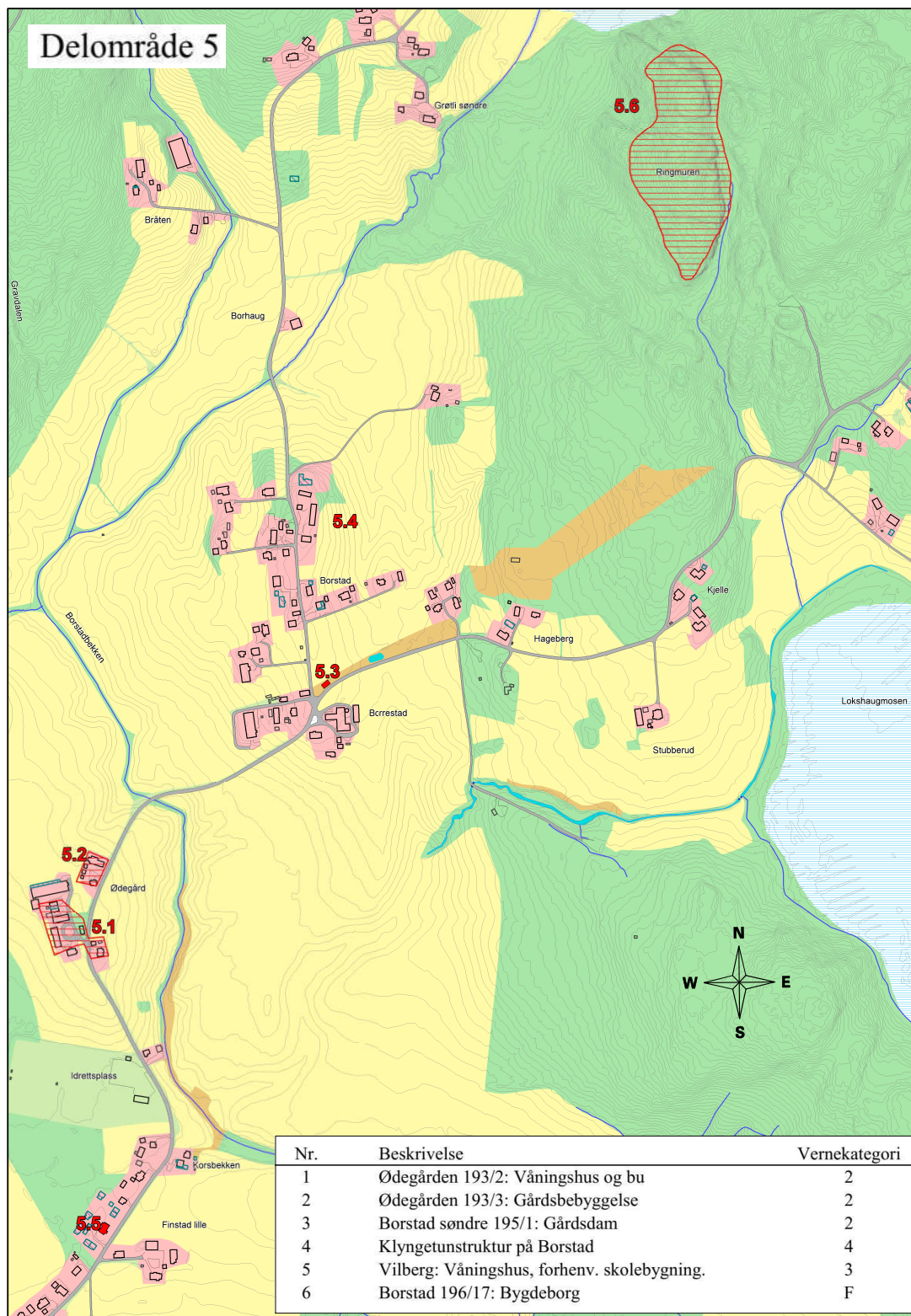
Begrunnelse for vern

Landskapet fra idrettsanlegget og nordover går i buktende linjer og gir et rolig inntrykk. Når man kommer opp til tunene på Ødegården kommer det til syne to anlegg med flere godt bevarte bygninger.

Forslag til forvaltning

Tunet på Ødegården 193/3 og det åpne landskapet fra idrettsplassen og nordover bør bevares. På 193/3 bør ny bebyggelse inn på tunet om mulig unngås.

Den gamle skolebygningen på Vilberg bør bevares.

Delområde 6, Lokshaug

Lokalisering

Området går fra Lokshaugbrua og nord til Balterud, østover til og med Lokshaugfossen

Kort historikk

Lokshaug er en gård fra vikingtid eller tidligere. Beliggenheten ved Haretonelva ble utpå 1600-tallet og fram til 1900-årene viktig for eiendommens utvikling. Her hadde gården kvern, vadmelsstampe og sag. På 1900-tallet ble saga bygget om fra vannkraft til elektrisitet med to egne turbiner. Gårdstunet på Lokshaug lå tidligere ca 100 meter syd/vest for nåværende bebyggelse. I tiden rundt 1850 ble tunet flyttet dit det ligger i dag og i en periode i første halvdel av 1900-tallet var det to brukere på gården som delte samme tun og bygningsmasse.

Plassen Lokshaugfossen var gjennom mye av historien sagmesterbolig for saga like ved. Det skal ha vært landhandel i bygningen i 1865. I dag fungerer dette huset som fritidsbolig.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert et gravfelt fra vikingtid på Skjelholen og øst for gnr/bnr 184/17,31 er det registrert en bautastein.

Nyere tids kulturminner

Lokshaug 184/1: Gårdstun med våningshus, uthus, bu og trerekker.

184/17: Villa i funksstil med granhekk ved fylkesvei 237.

Lokshaugfossen 184/5: Våningshus fra tidlig 1800-tall.

Lokshaugfossen: Damanlegg og sagbruk.

184/3: Husmannsstue

Den gamle stua ved Titterud er lite endret og trolig bygget i tiden rundt år 1800.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Lokshaug ligger godt eksponert fra Lokshaugbrua og Fylkesvei 237 og har godt bevarte våningshus og bu. Trerekkene som er plantet på gårdsområdet strammer opp komposisjonen for tunet og danner fine vegger rundt gårdsplassen. Huset på Lokshaugfossen er et godt bevart eksemplar av midtganghustypen som det var vanlig å bygge på begynnelsen av 1800-tallet. Kulturlandskapet rundt huset er sjarmerende og binder stedet fint sammen med sagbruket i fossen som har gitt området navn.

Lokshaugfossen er en godt bevart midtgangsbygning, trolig bygget i første halvdel av 1800-tallet.

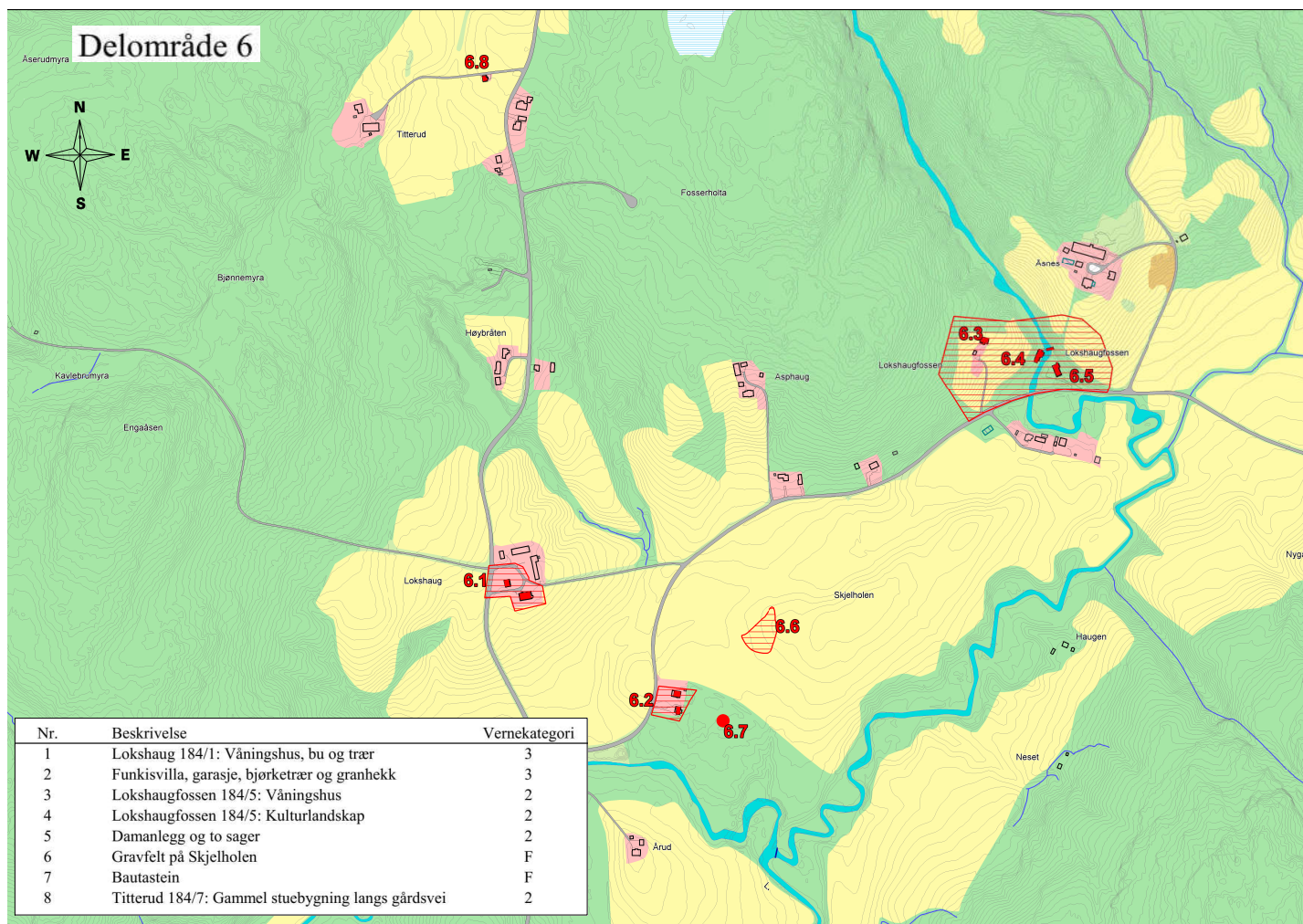
Forslag til forvaltning

Firkanttunet på Lokshaug bør opprettholdes. Eventuelle nybygg bør så langt det er mulig innordnes i den eksisterende tunordningen, og våningshuset, bua og trærne rundt tunet bør bevares og suppleres med nye når de gamle dør. Huset på Lokshaugfossen, kulturlandskapet rundt og sagbruket med damanlegg bør sikres med hensynssone ned formål bevaring.

Sagbruk og dam ved Lokshaugfossen

Delområde 7, Balterud, Finstad, Hareton

Lokalisering

Området strekker seg fra Balterud og Sagbråten i syd og langs begge sider av Haretonelva opp til Ulviksjøen.

Kort historikk

Hareton har gjennom mange år vært en betydelig skogeiendom. I 1867 ble gården delt i to og eiendomsgrensa ble trukket midt gjennom våningshuset på gården. Slik ble de to halvdelene av huset bolig for hver av gårdsbrukene. Etter hvert ble det bygget nye uthus til begge brukene, men samlet rundt ett felles gårdstun. Harethondammen er førstegang nevnt i 1621.

Registreringer

Fornminner

Balterud 183/4: Hule ca en kilometer vest for gården.

Nyere tids kulturminner

Balterud Ø 183/1: Våningshus, bu, låve, fjøs, smie og jordkjeller eller pumpehus

Balterud V 183/4: Bryggerhus

Sagbråten: Våningshus og låve. Rester etter damanlegg.

Hareton 182/1 og 21: Rester etter gammel hage, to buer og potetkjeller.

Myrvold 182/11: Bu og tømmerlåve

Ulviken vei 99, 182/55: Villa med eternittkledning

Lite hus og et tømmerfjøs på Østre Balterud. Gården har en rekke godt bevarte bygninger, og tunet ligger godt eksponert fra flere veier i området.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

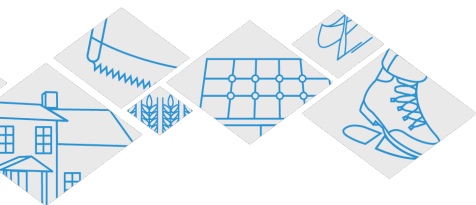
Begrunnelse for vern

På nordre Balterud er det en rekke godt bevarte og interessante bygninger. I tillegg ligger gården godt synlig for reisende på veien gjennom tunet.

Den gamle stuebygningen langs gårdsveien til Titterud har mye av de autentiske bygningsdetaljene bevart til tross for et akselererende forfall.

Fellestunet på Hareton er meget interessant med to eiendommers gårdsbebyggelse som sammen danner ett tun. Den gamle hagen rundt tuftene etter det gamle huset på Hareton har flere gamle frukttrær og trolig også rester etter gamle stauder. Gamle hager med opprinnelig vegetasjon er i dag sjeldne å finne. I muren under fjøset på Engen finner man eksempler på flott murarbeid. Det samme finner man i trappa på bua samme sted.

Tømmerlåver som den på Myrvoll er stadig mer sjeldne å finne og bør bevares.

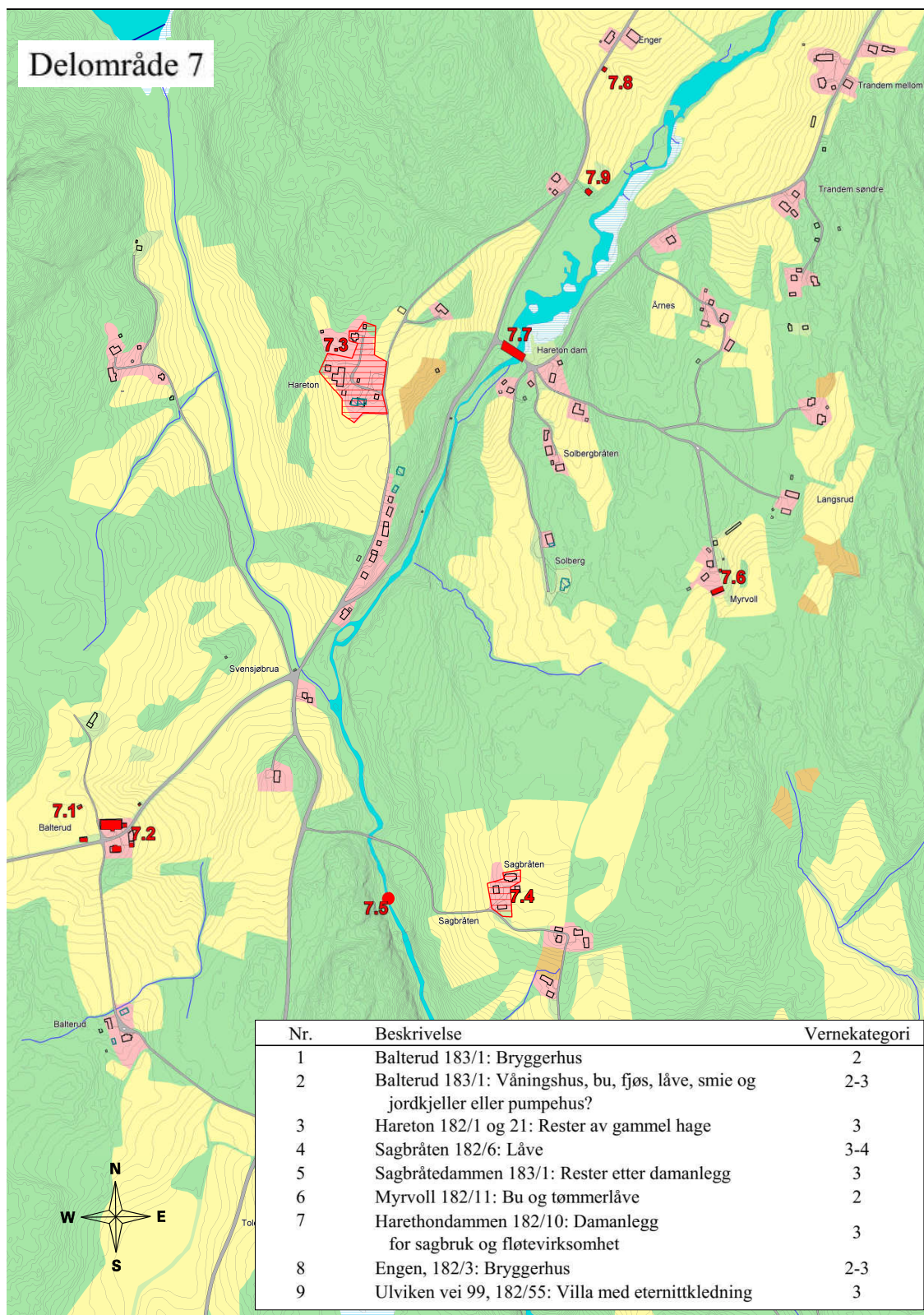

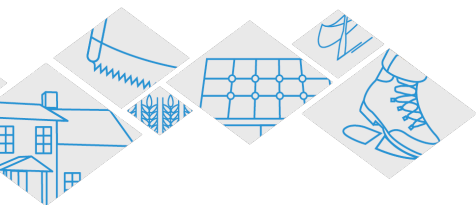
Tidstypisk villa, trolig fra tiden rundt 1960, ligger i Ulviken vei 99

Forslag til forvaltning

Bryggerhuset på Balterud V, bebyggelsen på Balterud Ø, stuebygningen langs gårdsveien til Titterud og tømmerlåven på Myrvoll bør sikres med hensynssone med formål bevaring.

Fellestunet på Hareton bør bevares og opprettholdes som et åpent firkanttun. Det bør vurderes å sette i verk tiltak for å bevare restene etter gammel beplantning i frukthagen bak det gamle våningshuset.

Delområde 8, Sundet, Botten

Lokalisering

Området ligger lengst nord i kommunen langs Ulviksjøen mot grensa til Nes kommune.

Ulviken skole er et viktig kulturminne for grenda.

Kort historikk

Plassen Botten ble trolig bygget i tiden rundt år 1800. Det var jordbruksdrift her inn på 1900-tallet men jordene er i dag igjengrodd med blandingsskog. Sørensrud stammer trolig også fra begynnelsen av 1800-tallet og har hatt samme utvikling som Botten med fraflytting, gjengroing og omgjøring til feriested.

Ulviken skole ble finansiert og bygget i 1881 av beboerne i området og var brukt til skolestue frem til 1946. Senere har bygningen blitt benyttet som grendehus før det i cirka 1980 ble solgt til private.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Sundet 171/12: Bu

Sørensrud 173/11: Bu (kan se ut til å ha vært kjone tidligere) og uthus med do.

Botten 175/17: Bu, jordkjeller og uthus

Ulviken skole 182/3 (utenfor kartutsnittet): Skolebygning

Åsnessetra 180/7 (utenfor kartutsnittet): Seteranlegg

Bua på Sundet

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

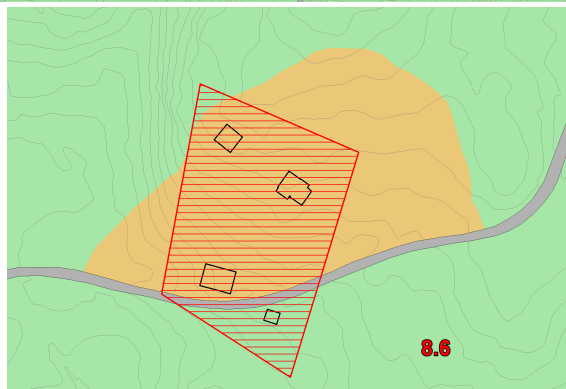
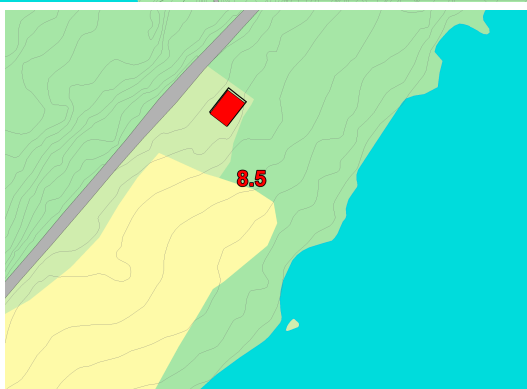
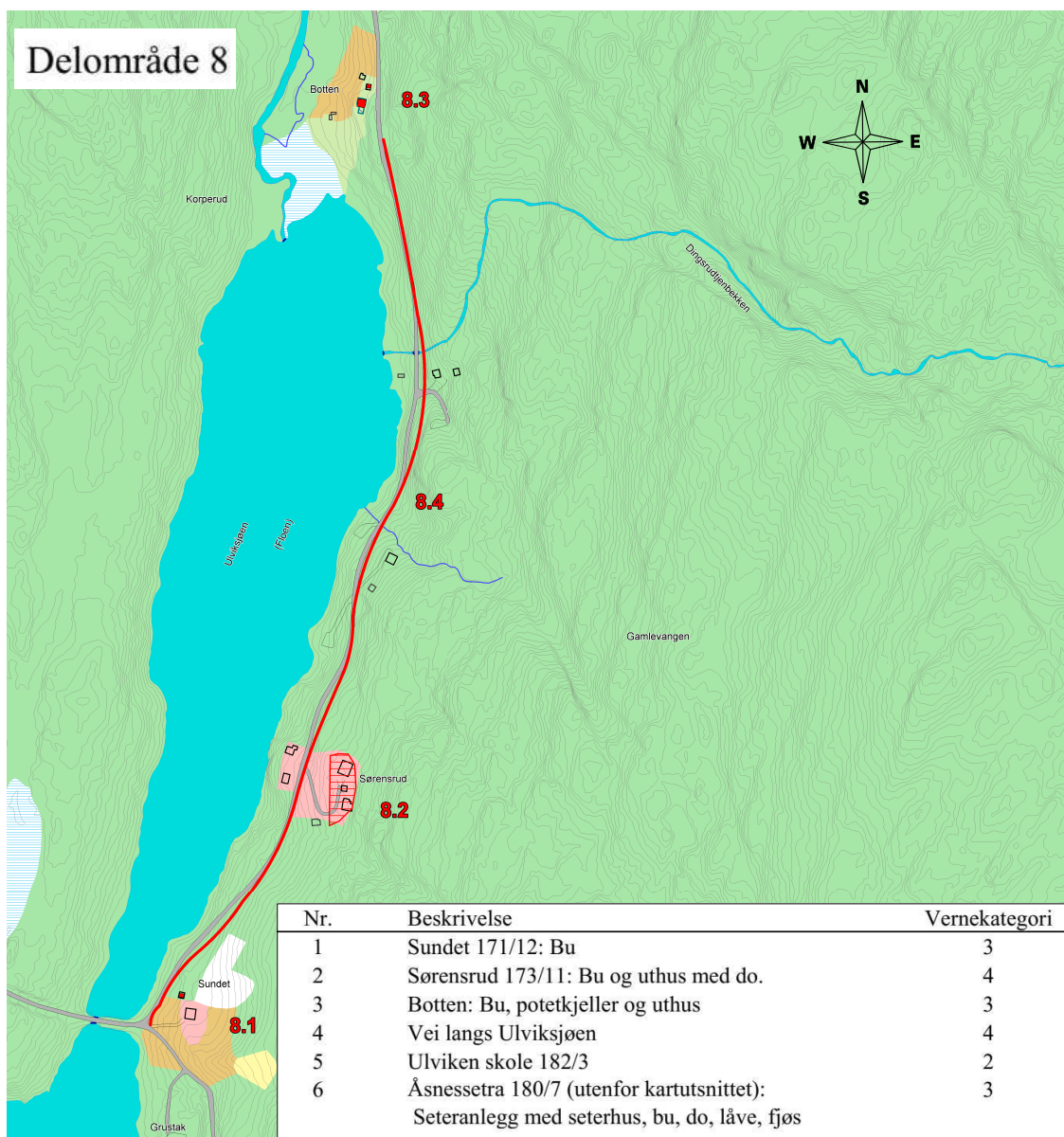
Begrunnelse for vern

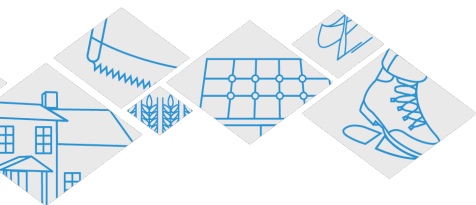
Det er viktig for Aurskog – Høland kommune å bevare noen rester etter skogs plassene i bygda. Her ved Ulviksjøen var det nettopp et slikt bomiljø på 1800- og inn på 1900-tallet. Nå er plassene fraflyttet og mange av husene står for fall.

Forslag til forvaltning

Ulviken skole bør sikres med et formelt vern. Eierne av de ulike plassene i området bør oppfordres til å bevare mest mulig av den gamle bygningsmassen for å sikre framtiden eksempler på skogs plassbebyggelse.

Delområde 9, Åmot og Bogstad

Lokalisering

Området ligger syd for Lokshaugbrua, mellom Vestelva og Lierelva. I syd er grensen fylkesvei 236.

Bøndernes hus er en vakker nybarokk bygning oppført i 1925.

Kort historikk

Åmot har i lange tider vært et velstående bruk. Bebyggelsen som står på gården i dag er vesentligst fra lensmann Sven Emil Dahl Holmsens tid. Han kjøpte eiendommen i 1865. Gården har hatt kvern og sag i Åmotfossen og på 1900-tallet var det også elektrisitetsverk fargeri og teglverk ved elva.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert 11 gravhauger 300 meter vest for N Bogstad.

Nyere tids kulturminner

Aamot 185/1: Våningshus, drengestue, bu, låve og gårdsdam og lysthus på andre siden av Fylkesvei 237

Bebyggelse på Bogstad nordre

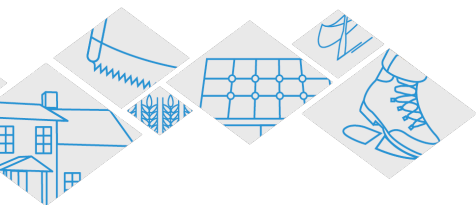
Bøndernes hus fra 1925

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Åmot er en gård der den kulturhistoriske bygningsmassen har blitt tatt på alvor. Gården fremstår som velholdt uten å virke over-restaurert. Flott beplantning som granhekk og bjørkeallé er sammen med den store gårdsdammen med på å smykke denne vakre eiendommen. Gårdens beliggenhet langs fylkesvei 237 gjør også stedet til et viktig referansepunkt for reisende.

Åmot er en velstelt gård med flere verneverdige hus sammen med en flott allé og gårdsdam. Gården er godt synlig fra Lokshaugveien.

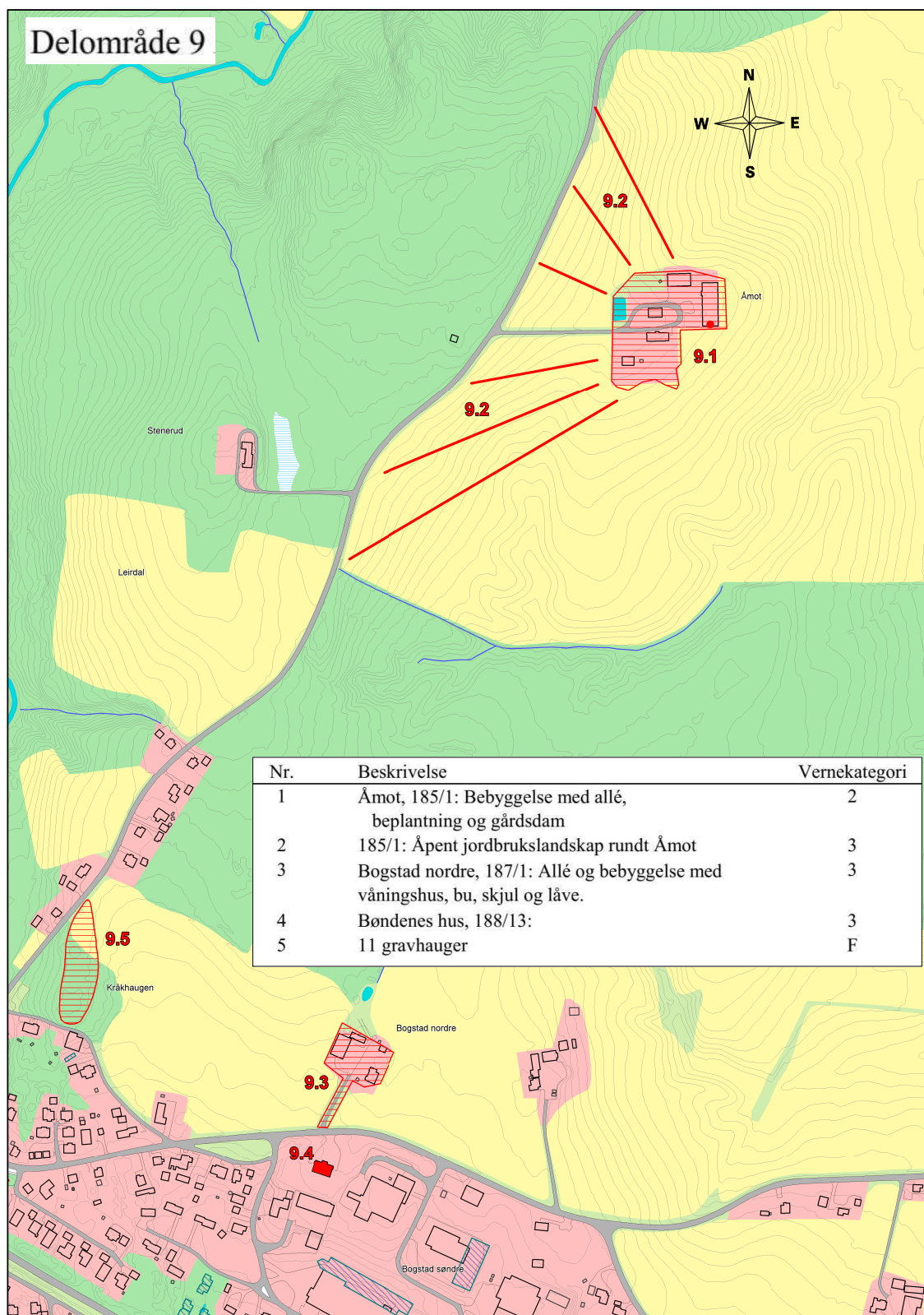
Forslag til forvaltning

Bygningsmassen, gårdsdammen og beplantningen på Åmot bør bevares. Eventuell ny bebyggelse bør unngås eller inn- og underordnes i den eksisterende tunordningen.

De åpne jordene rundt husene med siktlinjer fra veien og mot Åmot bør ikke fortettes.

Bebyggelsen og alleen på Bogstad nordre bør bevares.

Bøndernes hus bør reguleres til bevaring.

Delområde 10, Aurskog stasjon og Ullerud

Lokalisering

Området ligger rundt det gamle stasjonsområdet til Aurskog stasjon like nord for Rv 170.

Sentralt plassert ved det gamle stasjonsområdet hadde Torleif Korterud kolonialbutikk i denne bygningen.

Kort historikk

Etter etableringen av Aurskog – Hølandsbanen utviklet dette området seg som et av de tydeligste sentrene i Aurskog. Det ble bygget butikker og større boliger nærmest stasjonen og mindre villaer i området rundt dette. Etter nedleggelsen av jernbanen har området mistet mye av næringsvirksomheten, og butikker og andre tjenester er flyttet over Fylkesvei 170 til Aursmoen.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Ullerud 186/1: Våningshus, bryggerhus og bu

Ullerud 186/2: Bu

Villa og forhenværende manufakturforretning

Villa Nebbenes, 187/27: Opprinnelig pensjonat og butikk. Huset ble flyttet hit fra Nes ca 1922

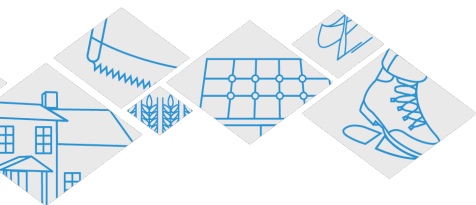
Frydenlund 11, 187/11, 24: Forhenværende butikk til Karterud

Forhenværende kafé

Jernbanetraseen.

Like bortenfor Korteruds butikk hadde Harald Jøndal en konkurrerende kolonialbutikk. Huset er typisk for funkisperioden med valmet tak og toramsvinduer oppe i boligdelen. Til høyre for denne ser vi en godt bevart villa med preg av jugendstilen.

Lokshaugveien 12. Lite endret funkisvilla med uthus.

Vernestatus

Området er avsatt til bolig og forretning i kommuneplanens arealdel. Ullerud ligger i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

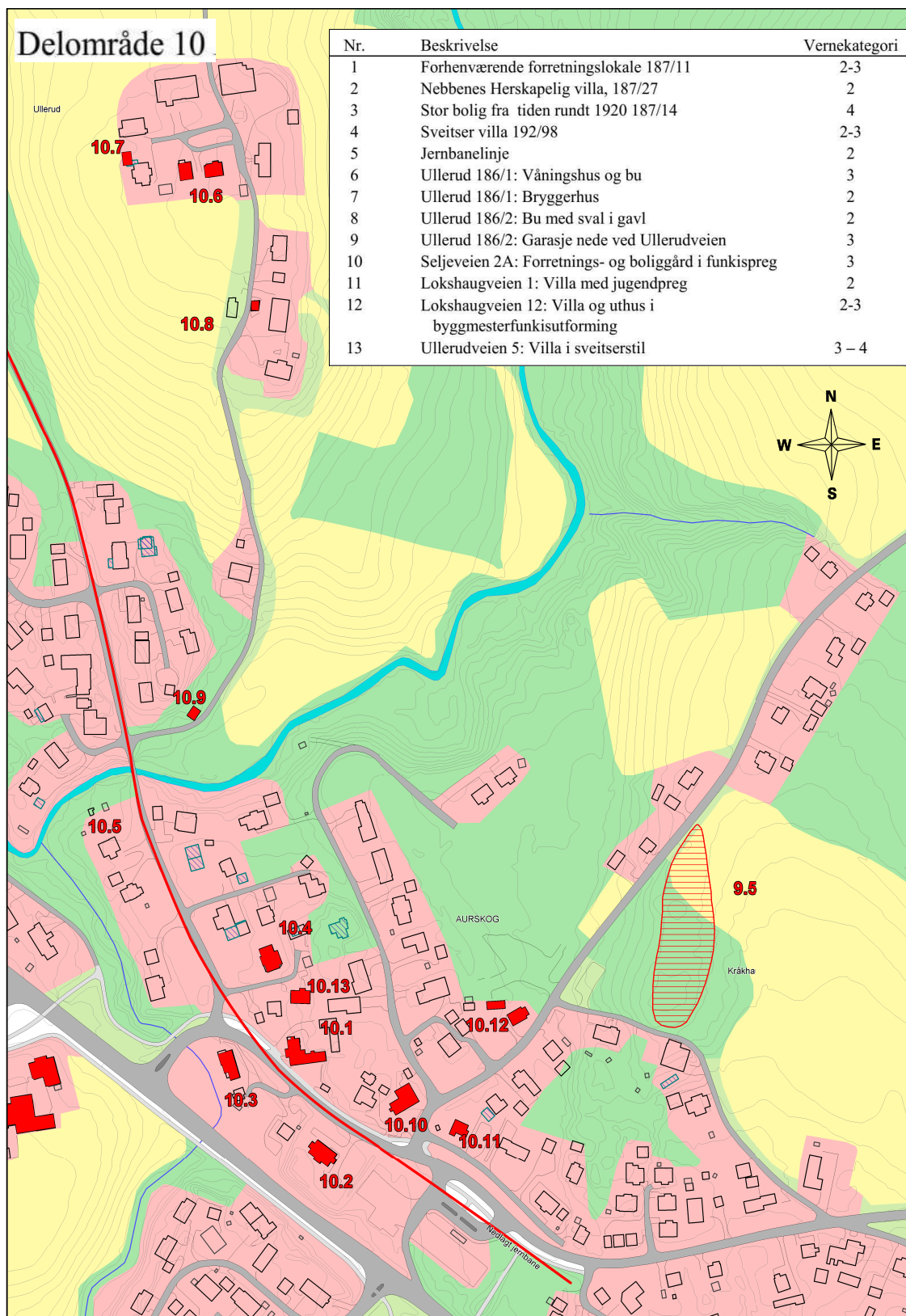
Aurskog stasjon er fremdeles et knutepunkt i kommunen med blant annet bussterminal og flere av kommunens fylkesveier som møter Fylkesvei 170 her.

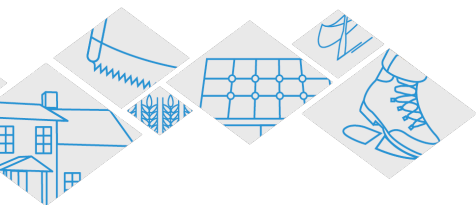
I og med at hovedveien går på utsiden av det gamle sentret har stedet kvaliteter som et forholdsvis rolig sted med potensial som kombinert bolig og rekreasjonsområde. Flere av bygningene har en arkitektur som skiller seg en del fra kommunens vanlige bebyggelse.

Forslag til forvaltning

Den gamle jernbanetraséen bør sikres som kulturhistorisk turvei, og de verneverdige bygningene rundt stasjonen bør sikres med en hensynssone med formål bevaring. Biltrafikken i området bør i størst mulig grad reduseres og flyttes over på Fylkesvei 170.

Delområde 11, Berger

Lokalisering

Området ligger hovedsakelig nord og øst for Lierelva. Mot nord og øst avgrenses området av skogkanten rundt Bergergårdene.

Tunet på Øst-Berger ligger mellom søndre og nordre Berger.

Kort historikk

Bergergårdene stammer trolig fra jernalderen eller tidligere. Opprinnelig har nok Berger vært én eiendom. I dag er det i alt fem bergergårder. Førsteetasje i våningshuset på Nordre Berger skal angivelig stamme fra 16–1700-tallet

Registreringer

Fornminner

Det er gjort flere enkeltfunn av beinrester, klebersteinskar og gravgods i området.

Nyere tids kulturminner

Brubakk 187/2: Tun med Våningshus, bu og låve.

Berger søndre 175/1: Bu 1909

Tomta 176/18: Tun med flere verneverdige bygninger.

Øst-Berger 176/1: Tun med våningshus, grisehus, låve og bu

Berger Nordre 177/1: Tun våningshus og bryggerhus.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på Brubakk er preget av lang tid uten vedlikehold, men fremstår som lite endret. I tillegg ligger eiendommen godt synlig fra Fylkesvei 236

Søndre Berger 175/1 ligger vakkert og lett synlig plassert i terrenget og beriker den estetiske opplevelsen av å passere på Fylkesvei 236.

Gårdsbebyggelsen på Tomta og Øst-Berger er vakker og viktige landskapselementer.

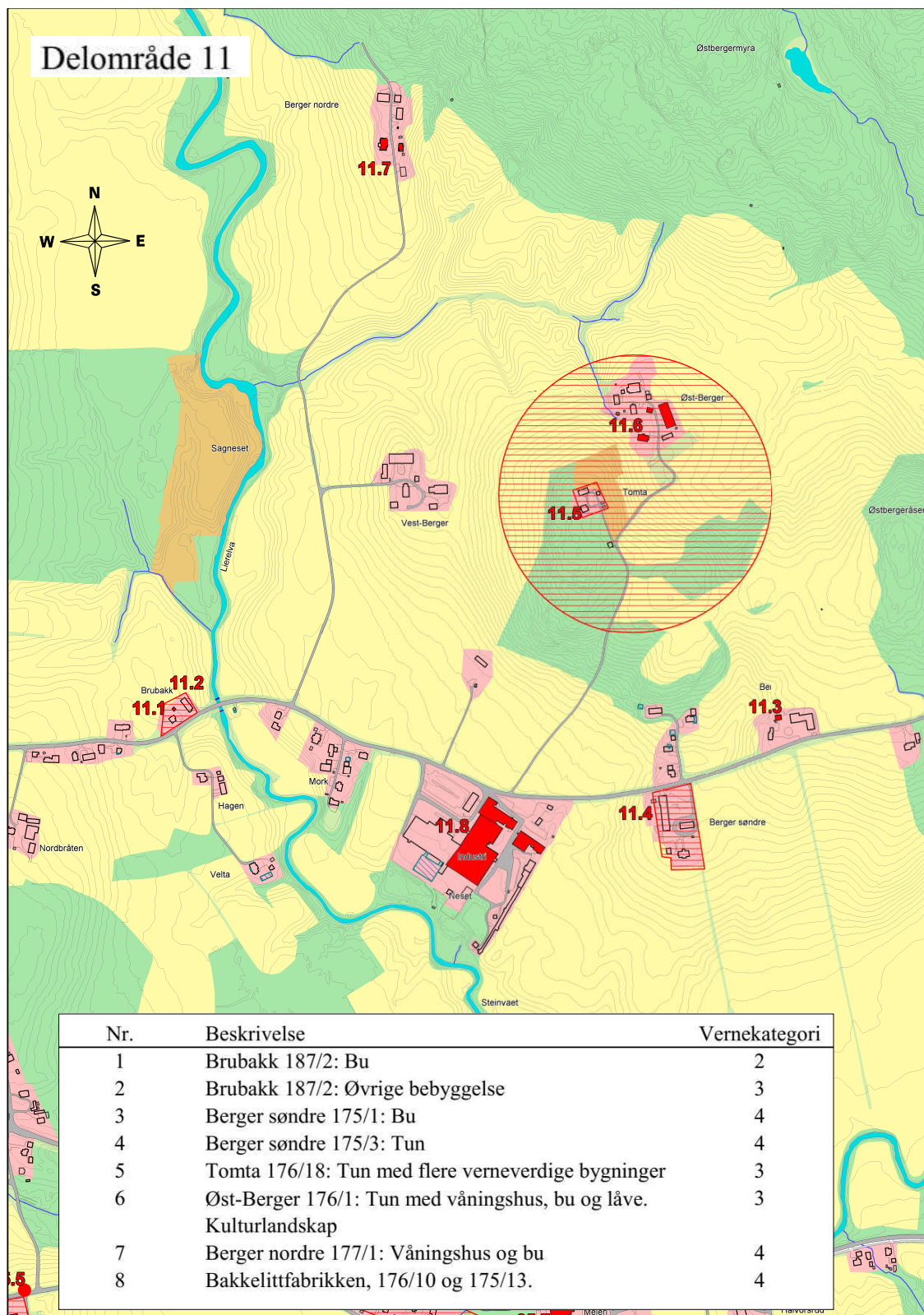

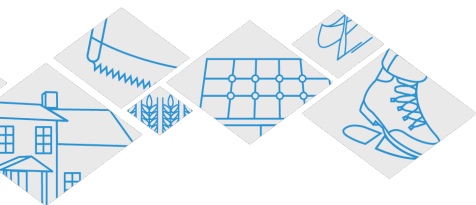
To buer på henholdsvis Brubakk og Berger Søndre. Disse ligger begge godt synlig langs Nordveien og representerer ytterlighetene mellom den enkle enetasjes småbruksbua på Brubakk og den påkostede sveitserstilsbua på Berger.

Forslag til forvaltning

De ulike gårdstunene i området bør sikres rom og luft i form av fortsatt jordbruksdrift. Eventuell ny bebyggelse bør plasseres innenfor de eksisterende tunordningene og tilpasses den gamle bebyggelsen i form og størrelse.

Delområde 12, Lierfoss og Våler

Lokalisering

Området ligger Hovedsakelig nord for Fylkesvei 170 ved Lierfoss, øst for Berger, vest for Vålermosen og syd for Fylkesvei 236

Kort historikk

Som navnet sier, har det vært aktivitet knyttet til vannkraft ved Lierfoss. Det er ennå rester etter Våler mølle langs elva.

På Lierfoss var det jernbanestasjon, landhandel og i huset bak butikken holdt en skredder til. I etterkrigstiden var det realskole ved Lierfoss i et hus som fremdeles omtales som «Blekkhuset».

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Butikk og villabebyggelse ved Lierfoss.

Rester etter mølle ved Lierfoss

Bebyggelse på Vålergårdene

Våler 171/14: Meieri

Haneborg skole

Lier lille: Våningshus, bu og låve

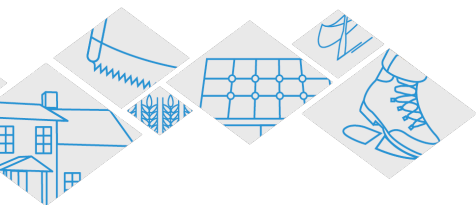
171/20: Villa og uthus med tømmerdel.

Vernestatus

De bebygde områdene like vest og øst for butikken og butikken er avsatt til boligområde. Haneborg skole og Blekkhuset er avsatt til offentlig formål. Det øvrige området har status som LNF-område.

Husene på Våler er viktige landskapselementer og fondmotiver sett fra syd.

Begrunnelse for vern

Knutepunktet Lierfoss er et viktig referansested langs Rv 170. Det har gjennom flere århundrer vært ulik aktivitet i området. I tillegg til gårdsdriften, som her er trolig eldre enn 1000 år, har vannkraften i Lierelva vært viktig for stedets utvikling. Aktiviteten ved elva har igjen resultert i at veier og senere også jernbane har blitt lagt til dette området, og at handelsvirksomhet og boligbygging har oppstått her. Slike utviklingsrekker som vi finner her er godt egnet som ramme for en bedre forståelse av et steds historie. Med Lierfoss sin korte avstand til Haneborg skole bør dette stedet være et naturlig valg i skolens undervisningsopplegg.

Vålergårdene ligger alle vakkert og godt synlig plassert langs Fylkesvei 236. Det er en rekke flotte, verneverdige bygninger på alle gårdene som gir et godt inntrykk av gårdsbebyggelse fra siste halvdel av 1800-tallet. Lengre nede i terrenget ligger tidligere plasser og bosteder, flere av disse med uthusene fremdeles i behold.

Småbruksbebyggelsen i området bør bevares.

Forslag til forvaltning

Det gamle butikkområdet med restene etter Vålermølla ved elva og den gamle småbebyggelsen syd for Kompveien bør reguleres til bevaring.

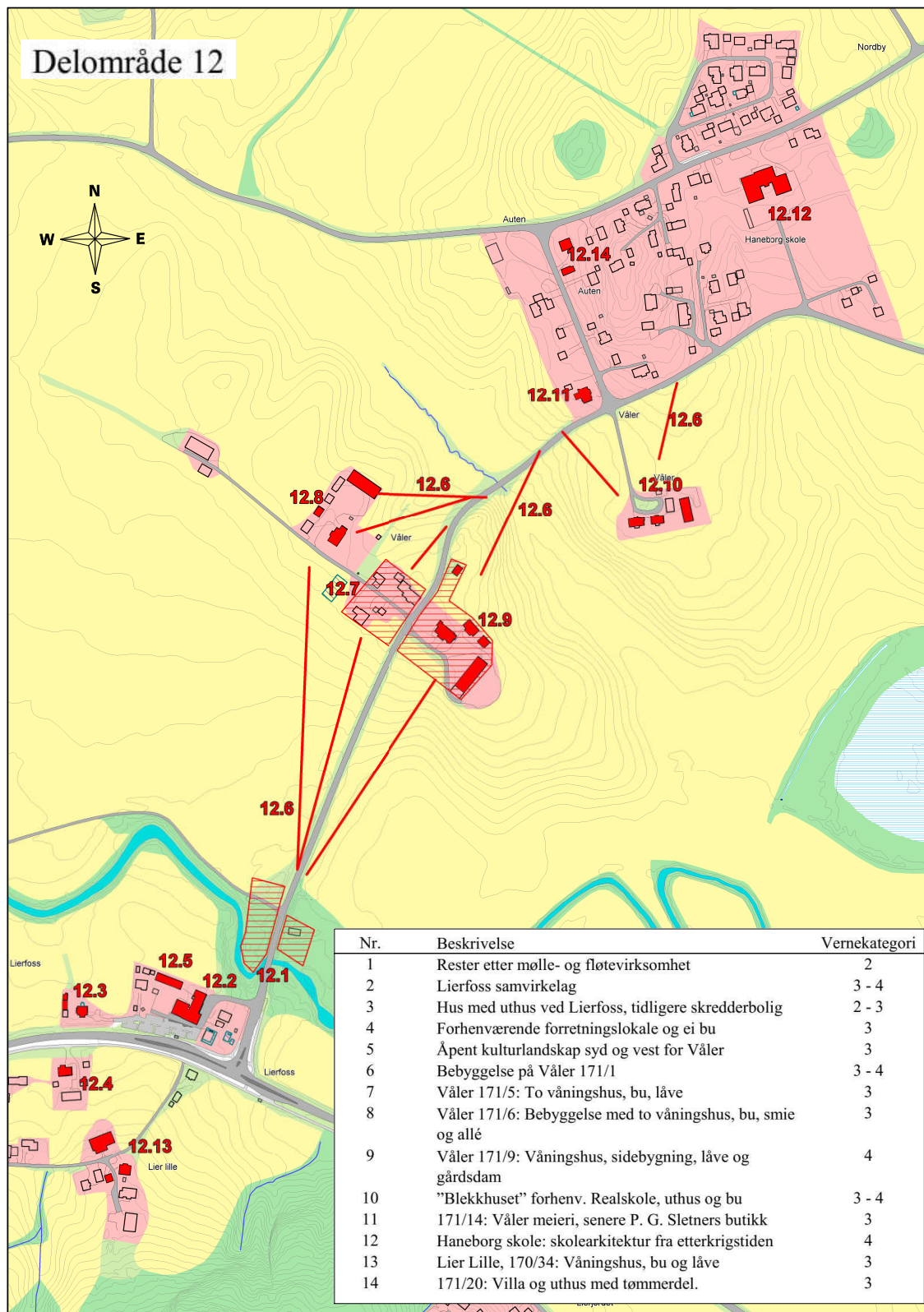

Gårdstunene med bebyggelse på Våler bør bevares og de åpne siktlinjene fra Fylkesvei 236 ved Linnerud og fra Lierfoss nordover bør ikke bebygges.

Haneborg skole bør ikke om- eller påbygges før man har en helhetlig plan for bevaring av skolebygg fra ulike perioder i bygda.

Eldre verneverdig eiendom med bolig og uthus ved krysset Nordre Mangen vei / Autenstubben.

Delområde 13, Dingsrud og Stykket

Dingsrud fort er et viktig minnesmerke over den spente tiden i forkant av unionsoppløsningen med Sverige i 1905.

Lokalisering

Området ligger nord for Fylkesvei 236 og Haneborg skole, øst for Berger og vest for Fylkesvei 237.

Kort historikk

Dingsrud skriver seg (ut fra navnet) trolig fra tidlig middelalder.

I 1903 ble Dingsrud fort opprettet i åsen nord/øst for gården. Dette ble revet allerede få år senere som en del av fredsavtalen etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905.

Fra innsiden av fortet.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Dingsrud 173/1 og 2: Bebyggelse

Minnestein for Urskog fort 1905

Urskog fort med tilhørende bebyggelse

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

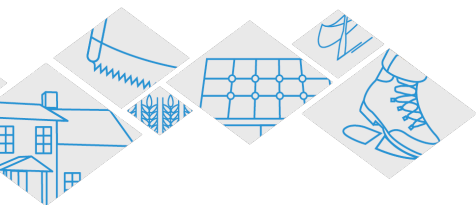
Begrunnelse for vern

Dingsrud ligger langs adkomstveien til et av kommunens viktigste kulturminner -Urskog fort. Med denne beliggenheten er eiendommen med bebyggelse en viktig miljøskaper i dette kulturhistorisk viktige området.

Fortet er unikt med sin korte aktive periode, og er et viktig bidrag til historien om Norge og 1905.

Kommandantboligen ved fortet.

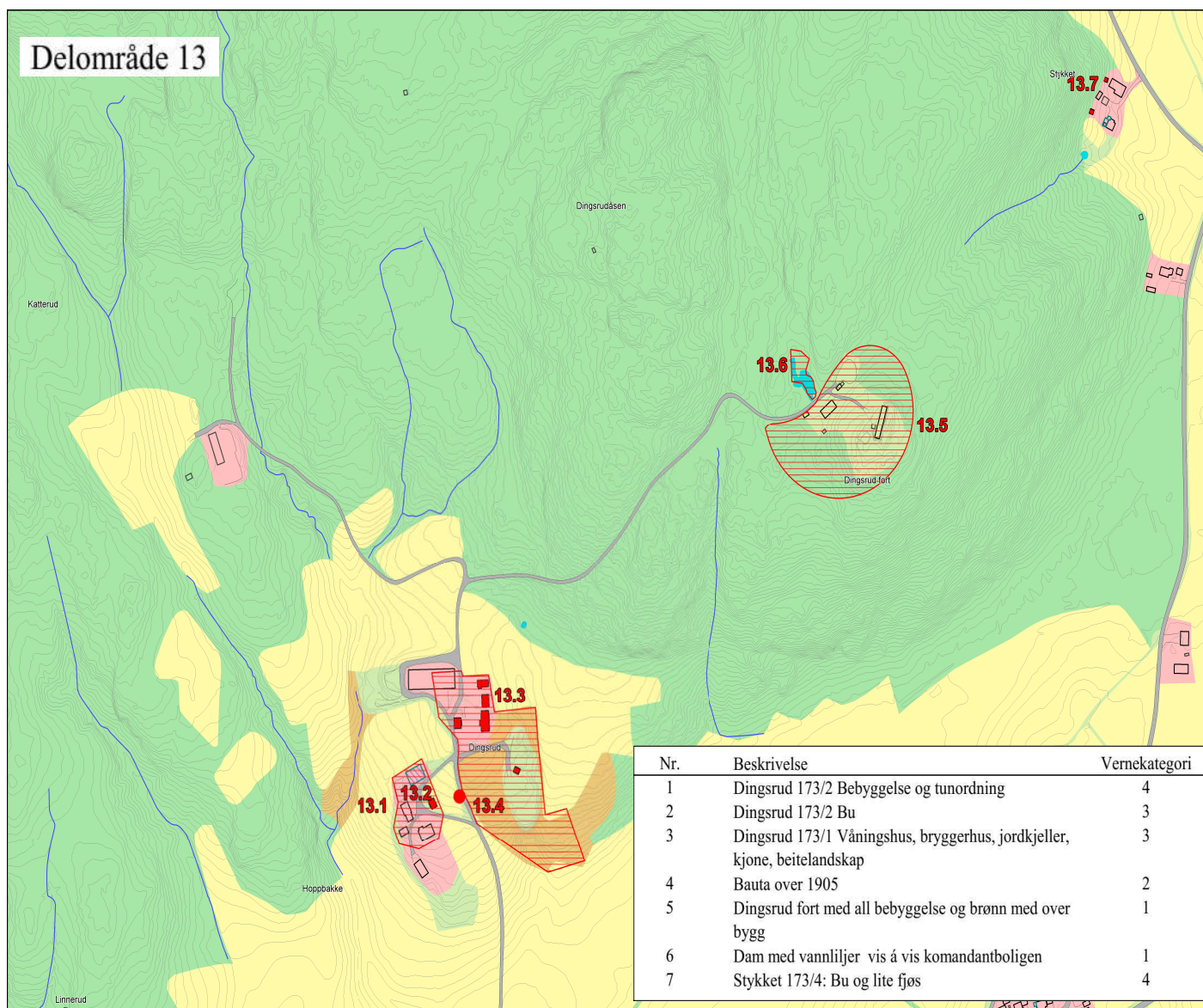

Forslag til forvaltning

Dingsrud med omliggende veier og kulturlandskap bør sammen med all bebyggelse på Urskog fort sikres med en hensynssone med formål bevaring.

Den frie sikten fra Fylkesvei 236 og opp til Dingsrud bør ikke hindres i form av beplantning eller bebyggelse.

Beitearealene bør opprettholdes som beiter.

Delområde 14, Nordby og Bråten

Lokalisering

Området ligger øst for Dingsrud, nord for Fylkesvei 236 og øst til Bråten. I nord grenser området mot skogen nord for Nordby.

Kort historikk

Nordby skriver seg trolig fra førkristen tid. Begge Nordbygårdene hører til blant de større gårdene i kommunen i areal både for jord og skog. Skogen har gjennom lange tider vært viktig for gårdenes økonomi og videreforedling gjennom sagbruksvirksomhet har funnet sted på begge gårdene helt tilbake til 1600-årene. I 1911 ble det bygget en stasjonær dampsag nede i dalen øst for gården. Deler av denne er fremdeles bevart. Oppe ved gårdstunet er det senere på 1900-tallet bygget elektrisk dreven sag som var i bruk til et stykke inn på 2000-tallet.

Registreringer

Fornminner

Det var tidligere flere gravhauger på Nordby, disse har i nyere tid blitt fjernet.

Syd for Bråten er det registrert to gravrøyser.

Nyere tids kulturminner

Nordby vestre 172/4: Våningshus, snekkerverksted/bryggerhus, do, to buer kjone, smie og dampsg

Nordby nordre 172/1: Hageanlegg, kårbolig og bu.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Nordbygårdene er markante gårder med sine store dimensjoner både på eiendom og bygninger. Med gårdenes høye og frie beliggenhet blir dette ekstra tydelig sett både fra Fylkesvei 237 og Fylkesvei 236. I dalen nedenfor Nordby vestre står en gammel og sjelden stasjonær dampsg fra 1911.

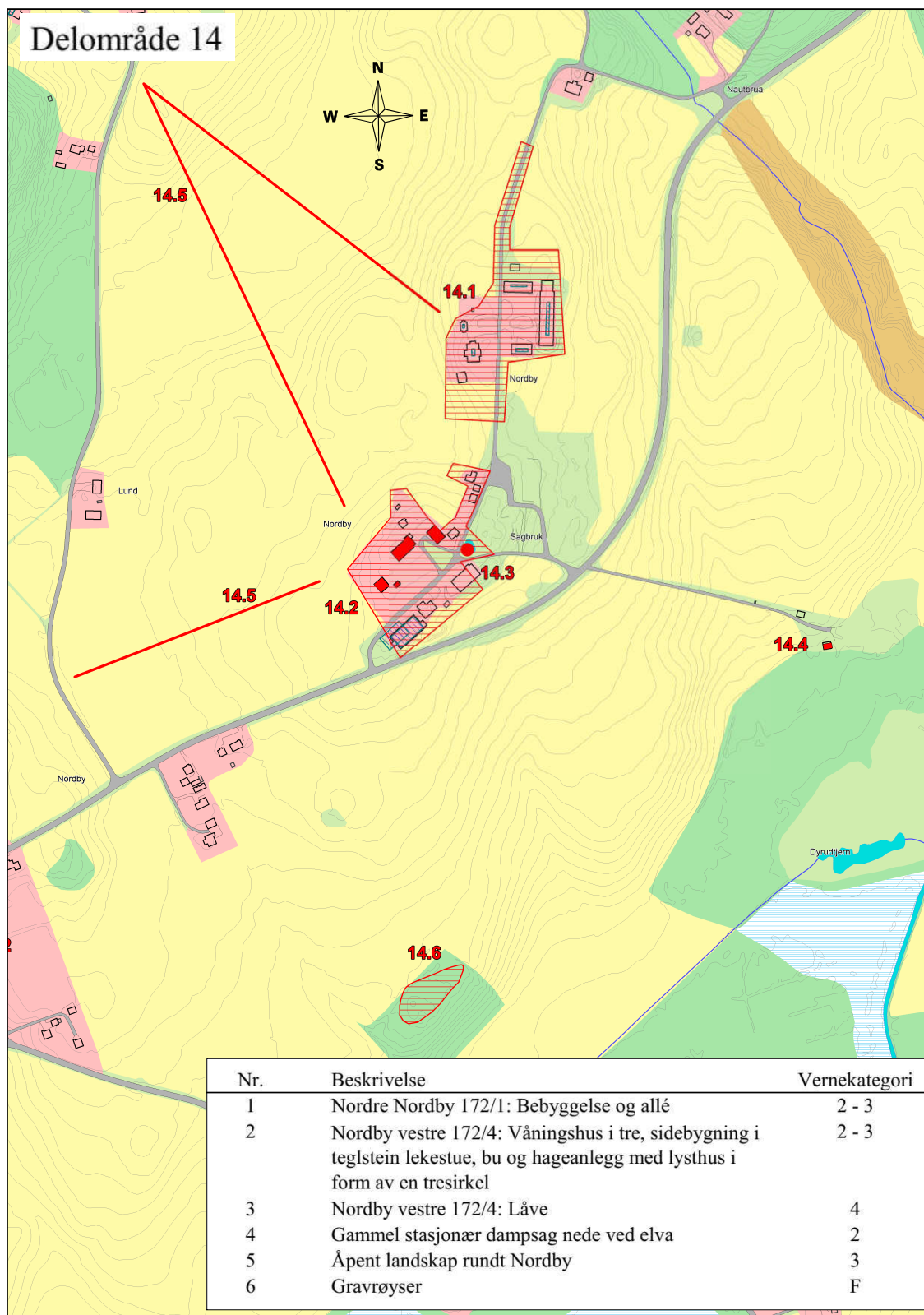
Forslag til forvaltning

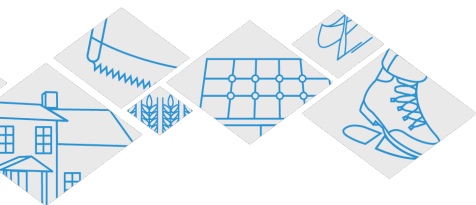
Gårdenes konsentrerte tett plasserte bebyggelse bør opprettholdes og ikke utvides vesentlig utover det bebygde områdets grenser.

Den frie sikten til gårdene fra Fylkesvei. 237 bør opprettholdes.

Den gamle dampsga bør sikres med en hensynssone med formål bevaring.

Delområde 15, Røsholm og Hedum

Nygård ligger fint plassert på en høyde like ved Hedumveien. Bygningsmassen er godt bevart og fremstår i stor grad slik den var på begynnelsen av 1900-tallet.

Lokalisering

Området ligger øst for Haretonelva, nord for Dingsrud og mot nord og vest avgrenses området av skogkanten.

Kort historikk

Røsholm er en gammel eiendom. Hvor gammel er det vanskelig å si, men den skriver seg trolig fra middelalderen eller tidligere.

Hedum er tidligere plasser som er skilt ut fra Nordby.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Nygård, : Våningshus 1874, sidebygning 1913, låve og trær av ask og bjørk.

Røsholm søndre 178/2: Låve

Røsholm 178/1: Gårdsbebyggelse med våningshus, bu, skjul, grisehus? og låve.

Røsholm nordre 179/2: Bu

Røsholm nordre 179/1: Bu

Åsnesmoen: Gårdsbebyggelse

Ekerstua: Gårdsbebyggelse

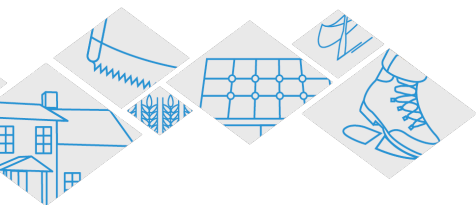
Hedum Søndre: Våningshus, bu og låve.

Tangen: Våningshus, bu, låve, husmannsstue? og steinrøys.

Norum: Husmannsplass med stue og bu

Vernestatus

Området ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Husmannsplassen Norum ligger godt bevart et stykke inn mot skogkanten, slik de gamle plassene gjerne var plassert.

Begrunnelse for vern

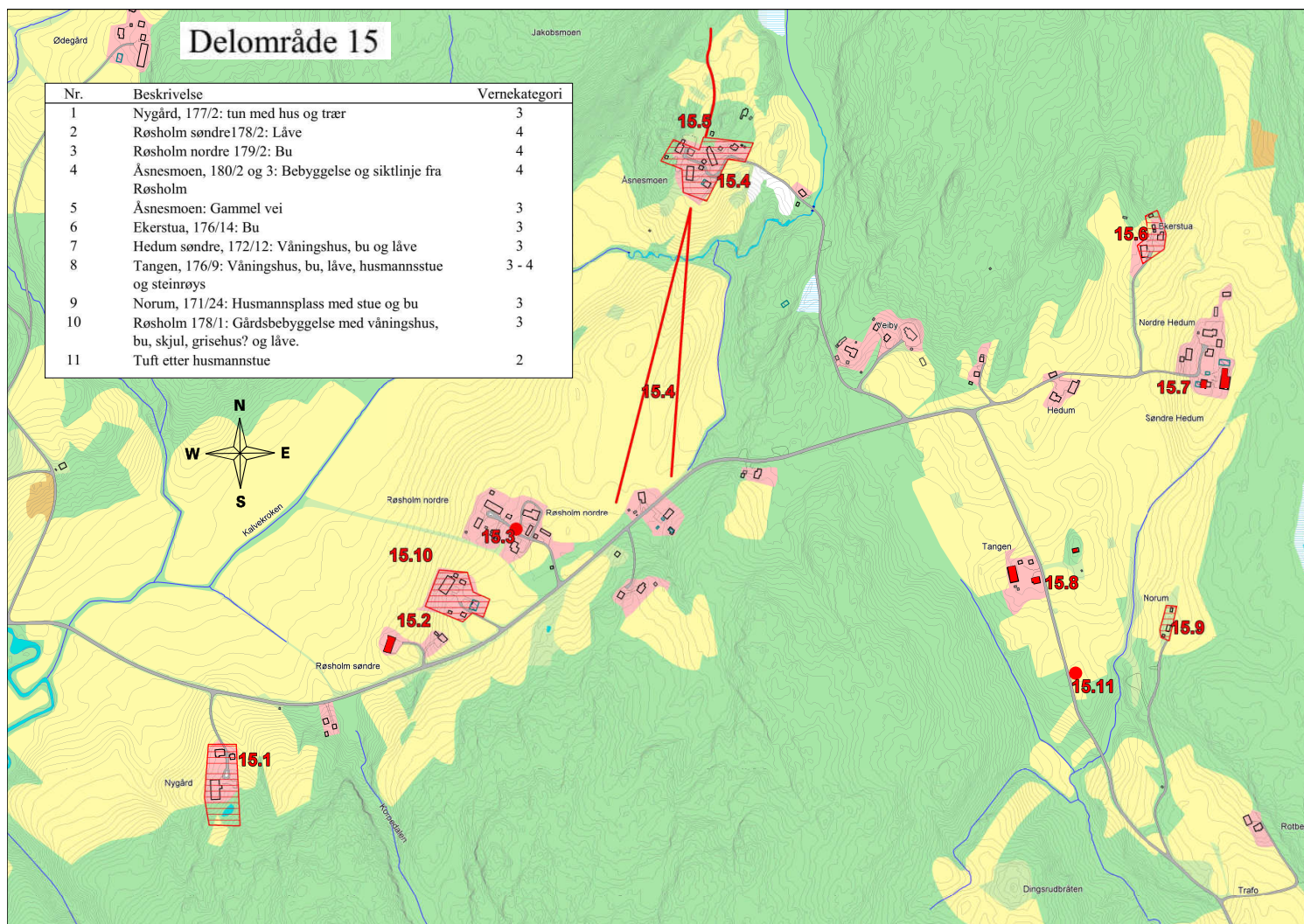
Området rundt Hedum gir et godt inntrykk av hvordan ulike plasser oppsto utover 17- og 1800tallet. Her kan man finne en rekke av de opprinnelige stedene fremdeles bevart med bebyggelse, kulturmark og veier.

Forslag til forvaltning

Den karakteristiske mosaikken av bosteder bør bevares og eventuell ny bebyggelse bør innordnes den gamle tun-inndelingen, og så langt det er mulig unngås i kulturlandskapet mellom gårdstunene.

Siktlinjen fra Røsholm og nord til Åsnesmoen bør ikke forstyrres av bygg og anlegg.

De to gamle husmannsstuene på Norum og ved Tangen bør bevares.

Delområde 16, Dyrerud og Haneborg

Våningshuset på Søndre Haneborg ble bygget av byggmester Johan Günter Schüssler. Han sto også for byggingen av de fleste stasjonsbygningene langs Tertitten og Aurskog kirke.

Lokalisering

Området ligger øst for Lierelva og langs Fylkesvei 234 syd til Haugrim.

Kort historikk

Haneborg er en av Aurskogs eldste gårder. Den har i lang tid vært delt i tre og lå opprinnelig på høyden der Nordre Haneborg ligger i dag. Under sitt felttog tidlig på 1700-tallet skal Carl XII ha oppholdt seg på Haneborg Mellom for en periode. Det skal fremdeles være gjenstander bevart med tilknytning til dette. Våningshuset på S. Haneborg er oppført av byggmester Johan Günter

Schüssler. Huset på Haneborg Vestre ble trolig bygget av fiolinisten og komponisten Anders Heyerdahl, som det også er reist en bauta over ved fylkesveien på nedsiden av tunet.

Registreringer

Fornminner

Det er gjort flere funn på Haneborg, blant annet gravfunn fra to perioder.

Ved N. Haneborg er det registrert en gravhaug

Nyere tids kulturminner

Haneborg Mellom 167/1: Våningshus, bu og låve

Haneborg V 168/24: Våningshus, drengestue hage og bauta nede ved fylkesveien

Haneborg S 166/3: Våningshus, bryggerhus, bu, låve og sag.

Haneborg S 166/1: To våningshus og bu

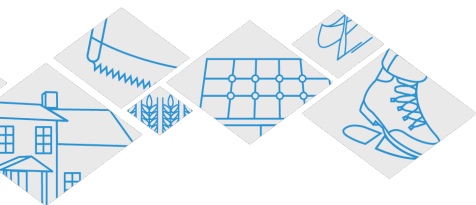
Haneborg skole 167/65: Gammel skolebygning med flere nyere tilbygg

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Haneborg har hatt stor innflytelse på bygda gjennom historien. Bebyggelsen på Haneborggårdene er monumental og i øyenfallende. Våningshuset på S. Haneborg 166/3 er et landemerke med sin karakteristiske fasong og plassering

like ved fylkesvei 234. Huset har også arkitektoniske kvaliteter som skiller seg fra det vanlige gårdshus på Romerike.

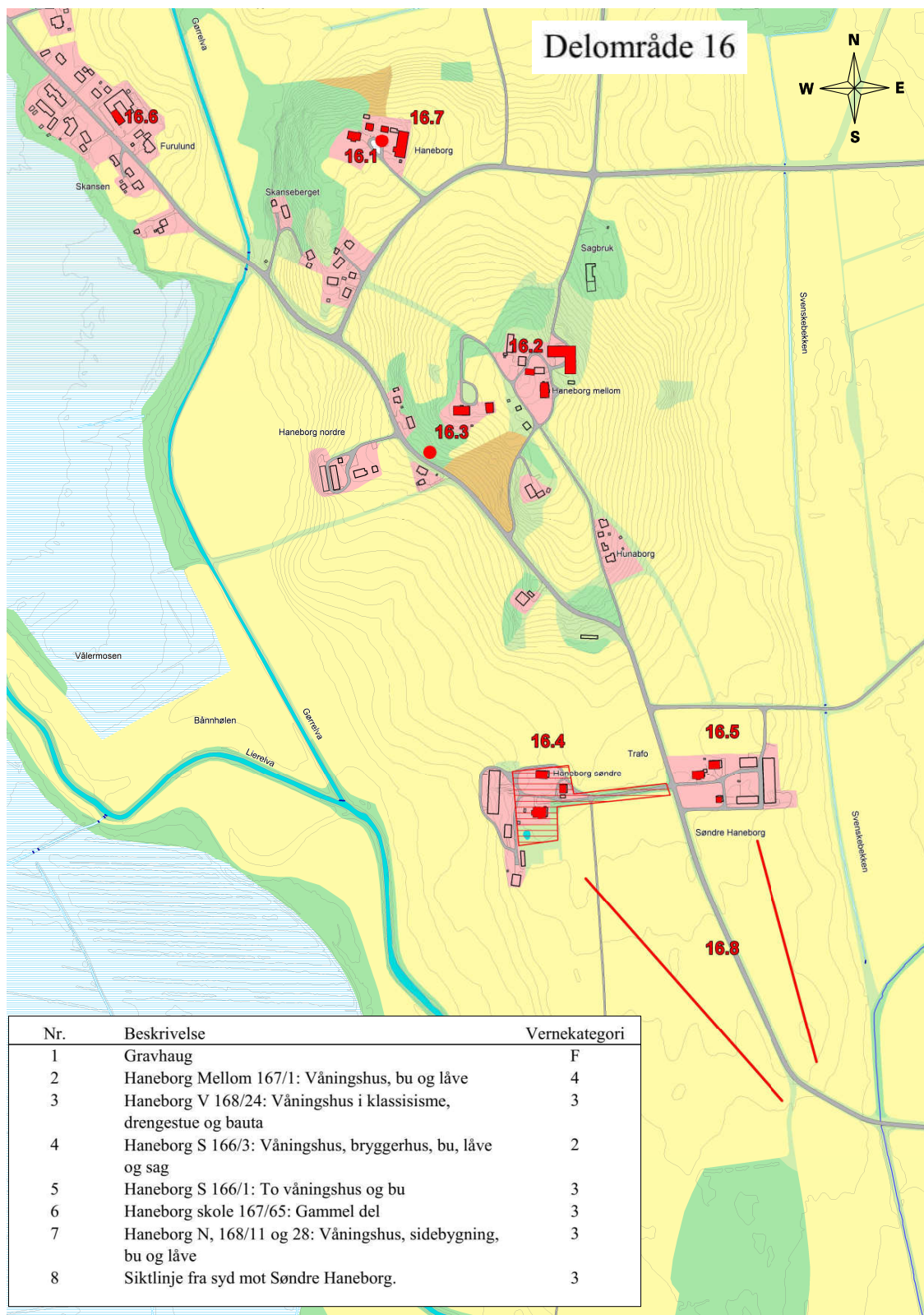

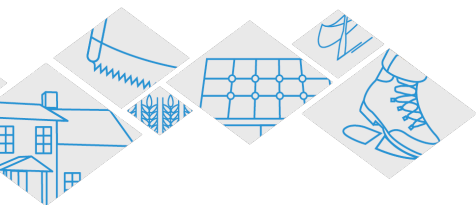
Forslag til forvaltning

Gårdsbebyggelsen på Haneborg Søndre bør reguleres til bevaring. Tunene på de andre gårdene bør bevares og nybygg i de åpne områdene rundt tunene bør unngås. Ny bebyggelse bør innlemmes i de eksisterende tunene. Siktlinjene fra syd mot Søndre Haneborg bør opprettholdes som åpen.

Bildet viser siktlinjen mot den ene av de to Søndre Haneborg-gårdene.

Delområde 17, Haugrim

Lokalisering

Området ligger syd og øst for Haneborg. I øst grenser området mot skogsområdet ved Slepphøgda.

Kort historikk

Gården Haugrim er trolig en av de eldste i kommunen. Det er gjort funn på eiendommen som tyder på at mennesker har hatt tilhold her helt fra steinalderen. Det er skriftlige kilder fra middelalderen og fremmover som bevitner at Haugrim og slektene der gjennom tidene har hatt en betydelig posisjon i bygda. Det hevdes av flere av bygningene på S. Haugrim kan dateres tilbake til 1600-tallet. Hovedbygningen med parkanlegg fikk sin nåværende utforming på 1800-tallet.

Fjøsset på Haugrim er ett av ytterst få steinfjøs som er bevart i kommunen.

Registreringer

Fornminner

Det er gjort flere løsfunn av steinøkser fra steinalderen på Haugrim.

Nyere tids kulturminner

Haugrim N 165/2: Våningshus, bu og låve

Haugrim S 165/1: Våningshus med hage- / parkanlegg, driftsbygning med fjøs i naturstein.

Våningshus på Stenby

Lia 165/4: Gårdsbebyggelse

Mangbakken 165/6: Fjøs i kubbekonstruksjon

Vernestatus

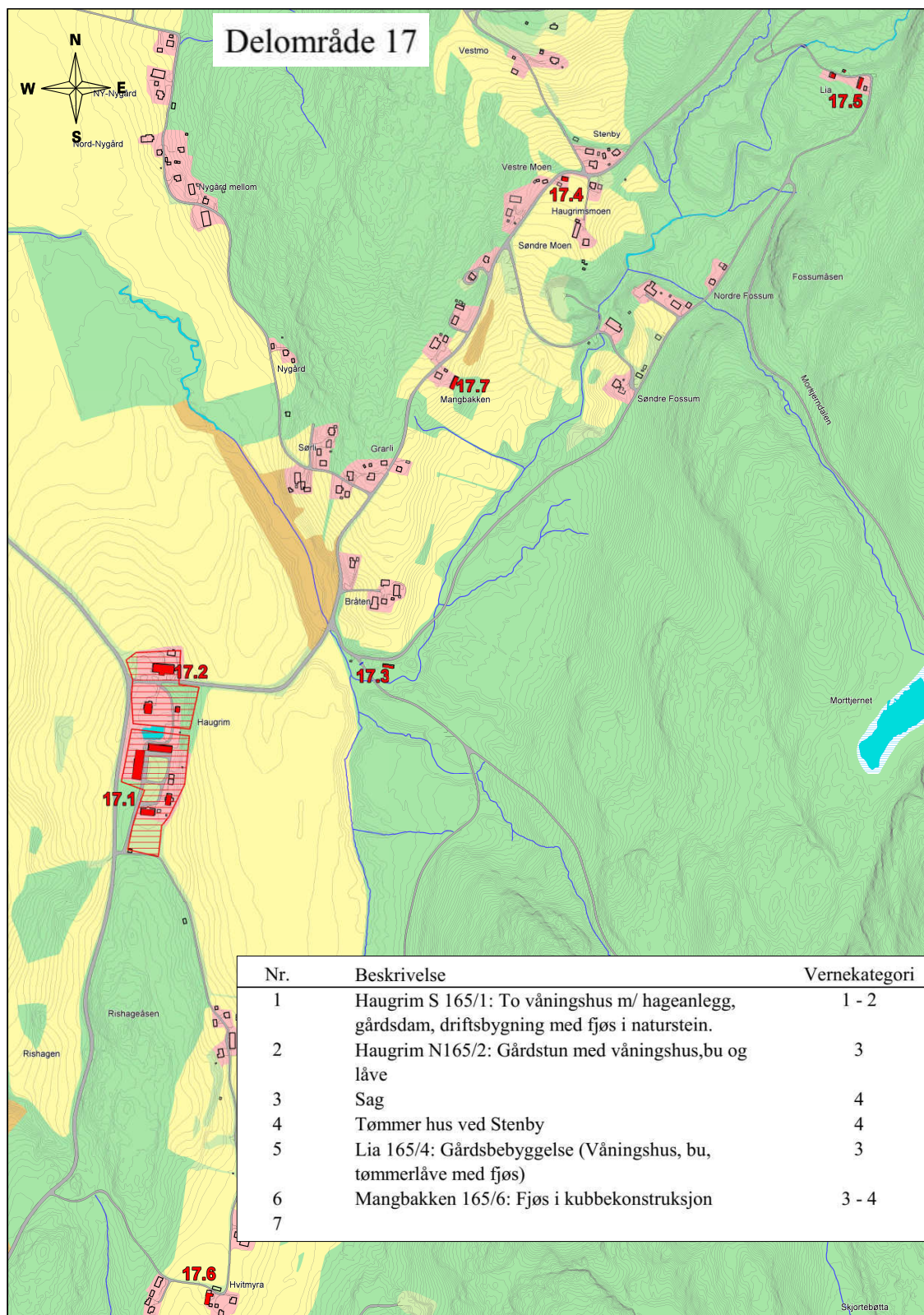
Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

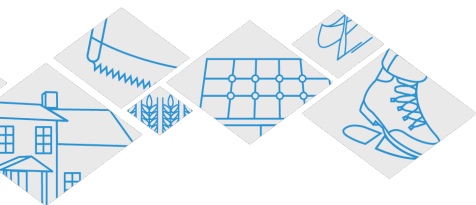
Begrunnelse for vern

Haugrim er med sin markante og regelmessig plasserte bygningsmasse et godt bevart anlegg som er godt eksponert langs Fylkesvei 234.

Forslag til forvaltning

Tunene med hus og beplantning på begge Haugrimgårdene bør bevares. Det bør unngås bebyggelse i utkantene av det eksisterende tunområdet.

Delområde 18, Jahr og Dælen

Lokalisering

Området grenser mot Sørumsund i vest, Rv 170 mot nord og Ekeberg i syd. Mot øst avgrenses arealet av skogen ved Jarsmosen.

Kort historikk

Jahr er et gammelt gårdsnavn og tyder på tidlig bosetting. Gravhaugene i området bekrefter dette.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert fire gravhauger ved veien til Ekeberg rett øst for S. Dælen.

Nyere tids kulturminner

Jahr 210/1: Gårdsbebyggelse

Dælihaugen, 209/21: Bryggerhus

Dælen 209/1,2,4,5: Gårdsbebyggelse

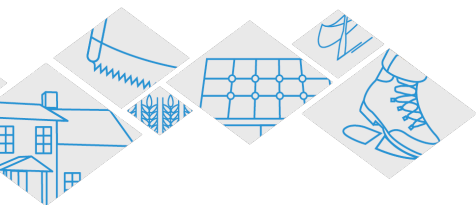
209/821: Tilflyttet stall, trolig fra andre deler av landet, er under oppføring

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

På bakgrunn av gårdenes høye alder er det sannsynlig at det ligger en rekke ukjente fornminner i bakken i området.

Bu og vognskjul/bryggerhus på Jahr.

Forslag til forvaltning

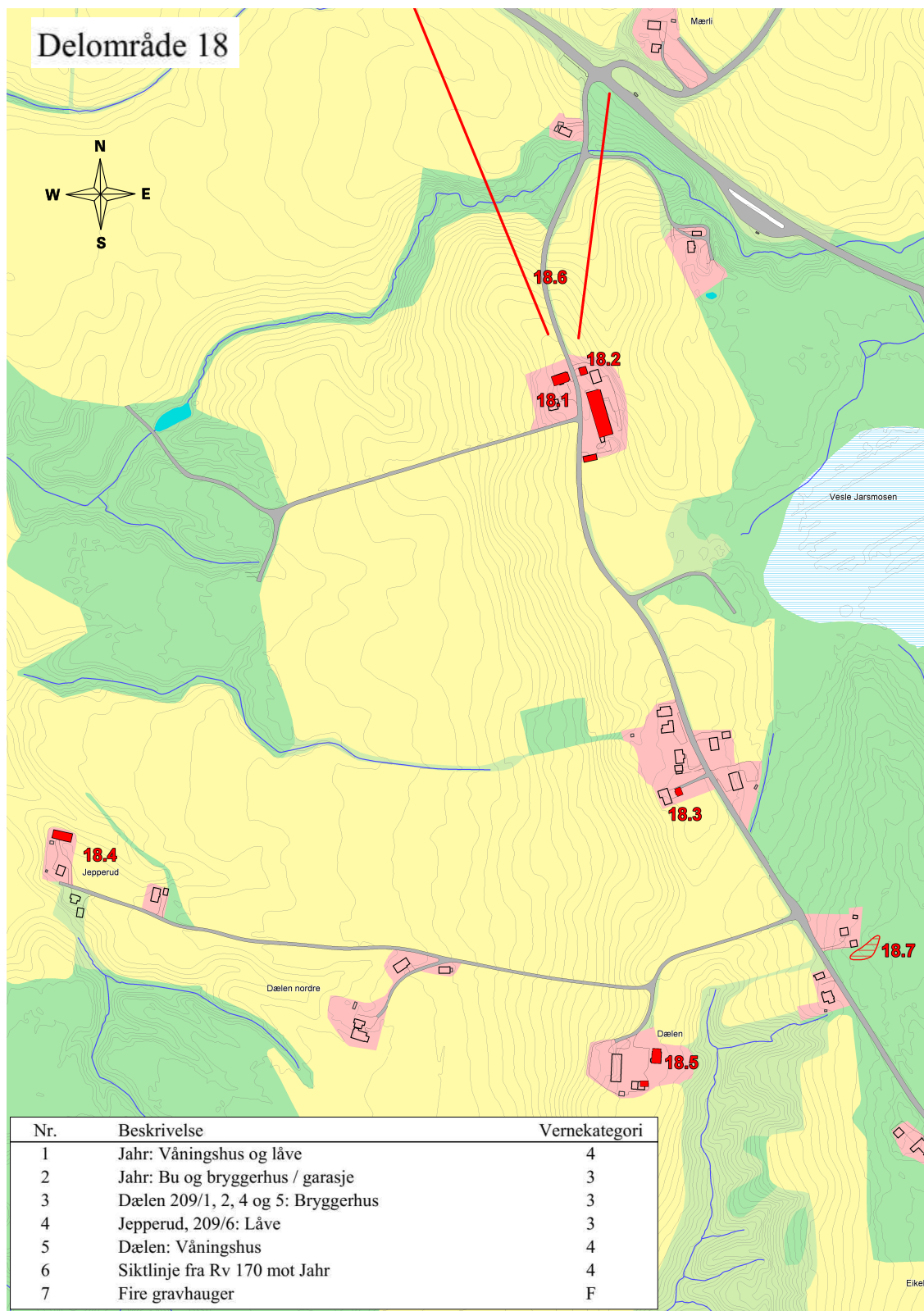
Tunet på Jahr er forholdsvis lite endret og bør bevares.

Bryggerhuset på Dælihaugen og låven på Jepperud bør bevares.

Muligheten for å finne fornminner er stor. Det bør tas spesielt hensyn til dette ved grave- og anleggsarbeider.

En gammel stall som trolig kommer fra et annet sted i landet er under oppføring på 209/21

Delområde 19, Eikeberg, Lomsnes og Tønsberg Østre

Eikeberg nedre

Lokalisering

Området ligger syd for Dælen ned til og med Lomsnes og Tønsberg østre.

Kort historikk

Eikeberg er trolig en svært gammel gård. Den ble allerede i middelalderen delt i to. Utover 17- og 1800-tallet ble gården delt opp i flere bruk.

I 1910 ble det bygget egen skole for området på Eikebergs grunn.

Eikeberg skole. Uthusene har nylig blitt revet.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Eikeberg nedre 208/4: Våningshus, bryggerhus/garasje, bu, låve med utedo,

Eikeberg 208/1: Bryggerhus, bu, smie og steinbru etter en gammel revet låve.

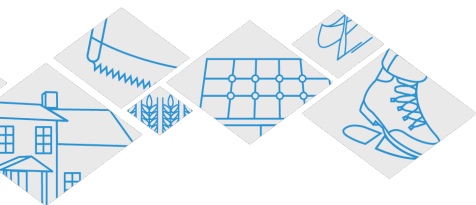
Eikeberg 208/28: Gammel skolebygning (1910)

Lomsnes 205/3: Våningshus, bu og heiselåve.

Lomsnes 205/2: Våningshus, sidebygning, bu og låve med fjøs i naturstein.

Lomsnes 205/1: Våningshus, låve, bu, garasje

Ekre, 205/6: Potetkjeller

Utedoen på Eikeberg Nedre er forseggjort.

Steinfjøset på Lomnes.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Både Eikeberggårdene og Lomsnes ligger tett inntil bygdeveien og er godt eksponert for reisende. Det er viktig å beholde gårdenes bygningsvolum (spesielt driftsbygningene).

Våningshusene og bua på Lomsnes, 205/2, er viktige som fondmotiver når man ankommer området fra nord.

Forslag til forvaltning

Gårdsbebyggelsen på Eikeberg og Lomsnes bør bevares som markante bygningsmasser langs den smale bygdeveien. Steinbrua på låven på Eikeberg 208/1 bør bli stående som et minnesmerke over den gamle låven på gården som nå er revet.

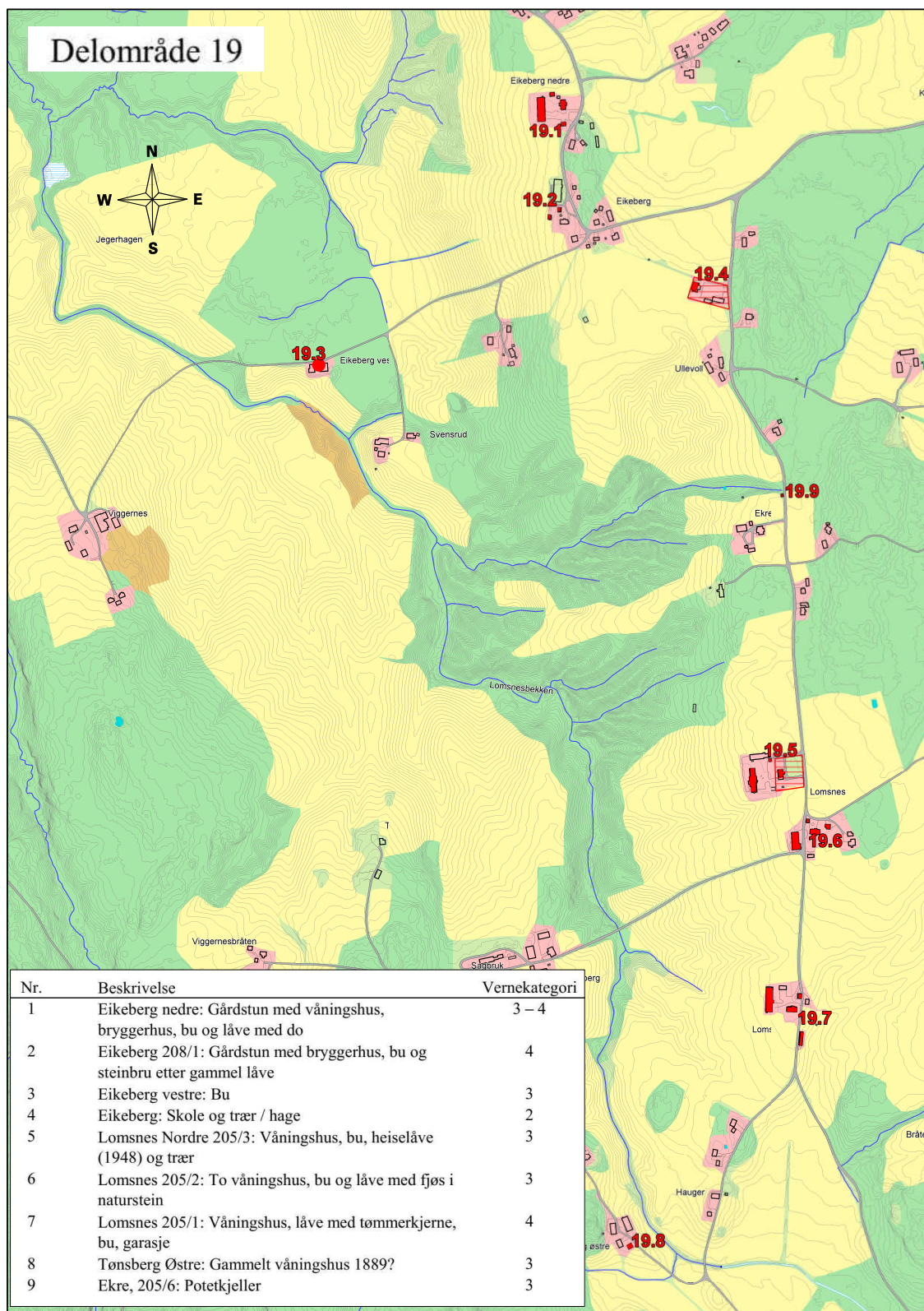
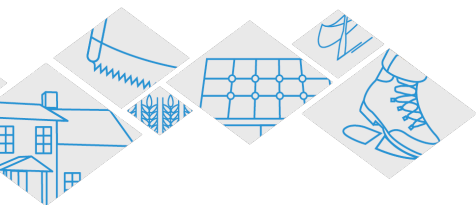
Siktlinj syddover fra Lomsnesveien mot Lomsnes 205/2 bør opprettholdes åpen.

Låvebrua etter den gamle låven på Eikeberg står igjen som en skulptur langs bygdeveien.

Delområde 20, Korsmo, Berg

Berg-gårdene sett fra syd.

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 238 øst for Eikeberg, syd for Rv 170, vest for Myrvoll og nord for Finsrud.

Kort historikk

Berg er en av bygdas eldste gårder. Den har etter hvert blitt delt i flere bruk. Korsmo var på 1700-tallet opprinnelig en plass. Senere har det kommet flere Korsmogårder til området.

Registreringer

Fornminner

Berg søndre 190 og 204/7 og 9: Gravrøys syd/øst for gården.

Nyere tids kulturminner

Korsmo Vestre 208/20: Verksted

Korsmo 204/41: Hus, sidebygning, bu og låve.

Berg Søndre 190 og 204/7 og 9: Våningshus i barokk utforming trolig 1700-tallets siste halvdel.

Berg Søndre 204/9: låve og fjøs

Våningshuset på S Berg er trolig oppført på slutten av 1700-tallet eller rett etter år 1800.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

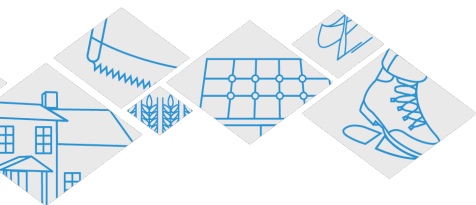
Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på S. Berg er godt bevart og våningshuset er i typisk storgårdstil fra siste halvdel av 1700-tallet med to etasjer og valmet tak.

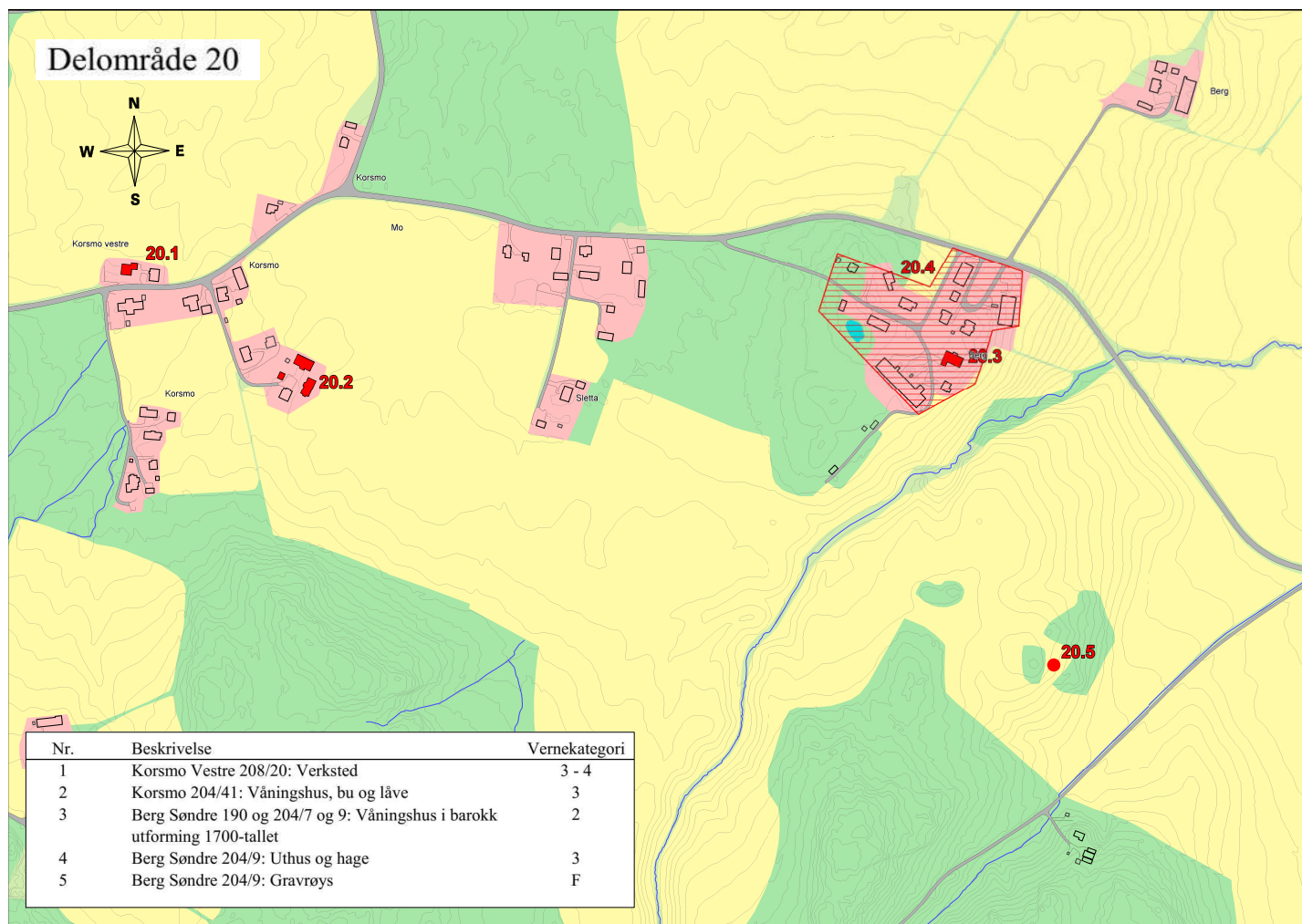
Forslag til forvaltning

Våningshuset på Berg søndre bør bevares og tunet bør beholde de bygningsvolumene og den åpne formen som det har i dag.

Delområde 21, Myrvoll, Stubbjar og Engen

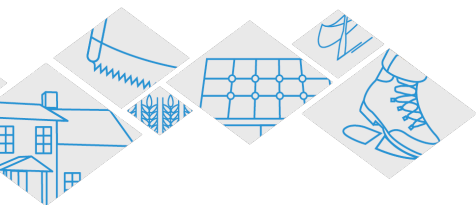
Engen Vestre med våningshus og den gamle låven.

Lokalisering

Området ligger like vest for Aursmoen.

Kort historikk

Gården Stubbjar skriver seg trolig fra middelalderen. Gården var øde under Svartedauden med ble etter hvert tatt i bruk igjen og senere delt i flere bruk.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert en gravrøys nord for tunet på Fallet

Nyere tids kulturminner

Stubbjar nordre 203/4: Våningshus, bu og allé

Stubbjar søndre 203/5: Våningshus, sidebygning, bu, låve, tømmerfjøs og bjørketrær

Myrvoll 192/75: Våningshus, bu, skjul, låve.

Engen nordre, 192/33: Bu og låve

Engen søndre, 192/16: Bu

Engen vestre, 192/410: Våningshus og låve

Finsrud 203/1: (utenfor kartutsnittet) Våningshus

Det er flotte og godt bevarte «Romeriksbuer» både på søndre og nordre Stubbjar.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på begge Stubbjargårdene ligger nær gårdsveien og flankerer denne på en flott måte. Kjona på Stubbjar søndre er en av ytterst få bevarte i hele landet og meget bevaringsverdig. Den øvrige bebyggelsen på eiendommen er også av høy verneverdi.

Låven på Enge vestre er av en gammel type som det begynner å bli få igjen av.

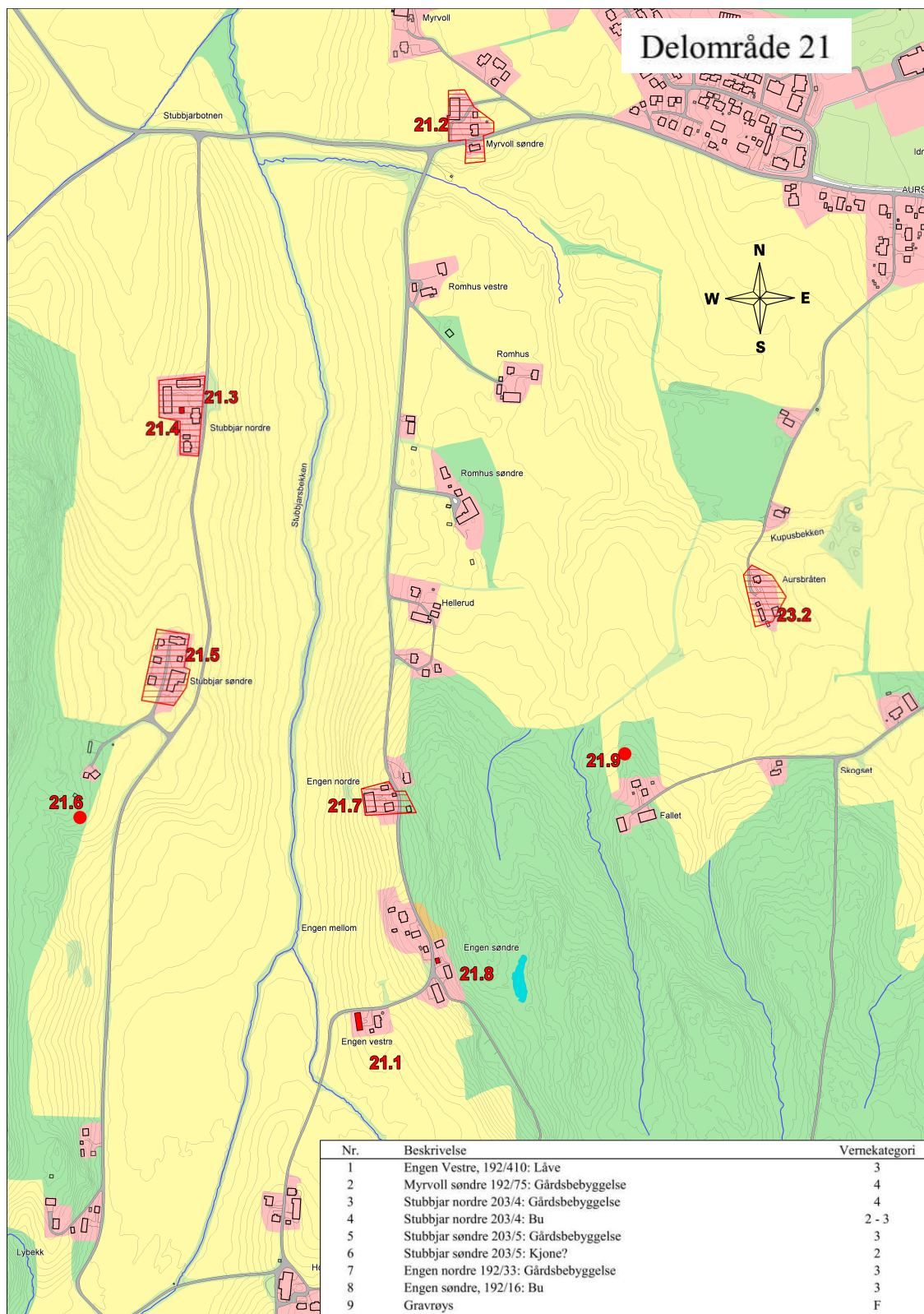
Tunet på Engen nordre er viktig for opplevelsesverdien til området.

Forslag til forvaltning

Kjona på Stubbjar søndre bør sikres med en hensynssone med formål bevaring. Den øvrige bygningsmassen på eiendommen er godt bevart og bør bevares. Den gamle gårdsbebyggelsen på Engen vestre og nordre bør bevares.

Tunet på Engen nordre er viktig for opplevelsesverdien til området.

Delområde 22, Aursmoen, Aur prestegård, Aurskog kirke

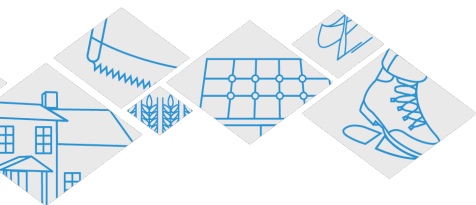

Lokalisering

Området ligger langs Fylkesvei 239 og strekker seg fra Aursmoen og øst til Riksvei 170.

Kort historikk

Aurskog er et gammelt senter. Det er sannsynlig at området kan ha blitt brukt som et kultsted allerede før kristen tid da de første kirkene gjerne ble plassert på områder med en etablert religiøs betydning. Etter hvert har andre offentlige instanser kommet til som herredshus, skoler, alders- og sykehjem, brannstasjon. I 1888 kom en sveitser til Aurskog og startet meieri 400 meter

nord/øst for Aurskog kirke. Dette området skulle vise seg å bli et viktig knutepunkt i bygda med både landhandel og hotellvirksomhet i tillegg til meieridriften. Det har gjennom 1900-tallet oppstått ulike forretningsbygg langs fylkesveien. I siste halvdel av 1900-tallet ble det igangsatt en større villautbygging syd/vest for Aur prestegård.

Registreringer

Fornminner

Margarethakilden: Vannkilde som skal ha hatt mirakuløs virkning i middelalderen.

Nyere tids kulturminner

Diverse årganger av skoler. Gammelt herredshus, klokkerbolig, villa- og forretningslokaler langs fylkesveien.

Aur prestegård 192/513: Gårdsbebyggelse med hage og beplantning.

Aurskog kirke tegnet av arkitekt Schüssler og kirkegård, kapell og beplantning.

Verket 192/6: Gammel meierigård

E-verksbygning 1947

Mølle

Vernestatus

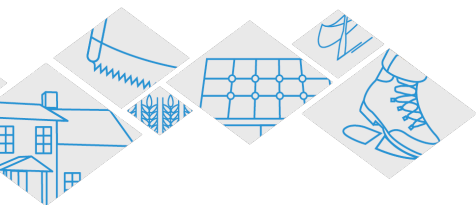
Våningshusene og bua på Aur prestegård er fredet. Kirken er listeført og skal behandles som om den hadde vært fredet. Prestegården med tun, hage og bygninger er regulert til bevaring. Skolene, kirkegården og aldershjemmet er avsatt til offentlig formål. E-verksbygningen er avsatt til kontorformål og arealene syd/øst for ungdomsskolen er avsatt til *Forretning*. Det øvrige arealet er hovedsakelig avsatt til boligformål.

Begrunnelse for vern

Aurskog sentrum er muligens ett av bygdas viktigste kultursentrer. Det er bevart et bredt utvalg av stedets kulturminner på dette området, og stedet ligger sentralt for både reisende, skoler og aldershjemmet. Denne kombinasjonen gjør stedet til et meget egnet sted til bruk i formidlings- og rekreasjonssammenheng.

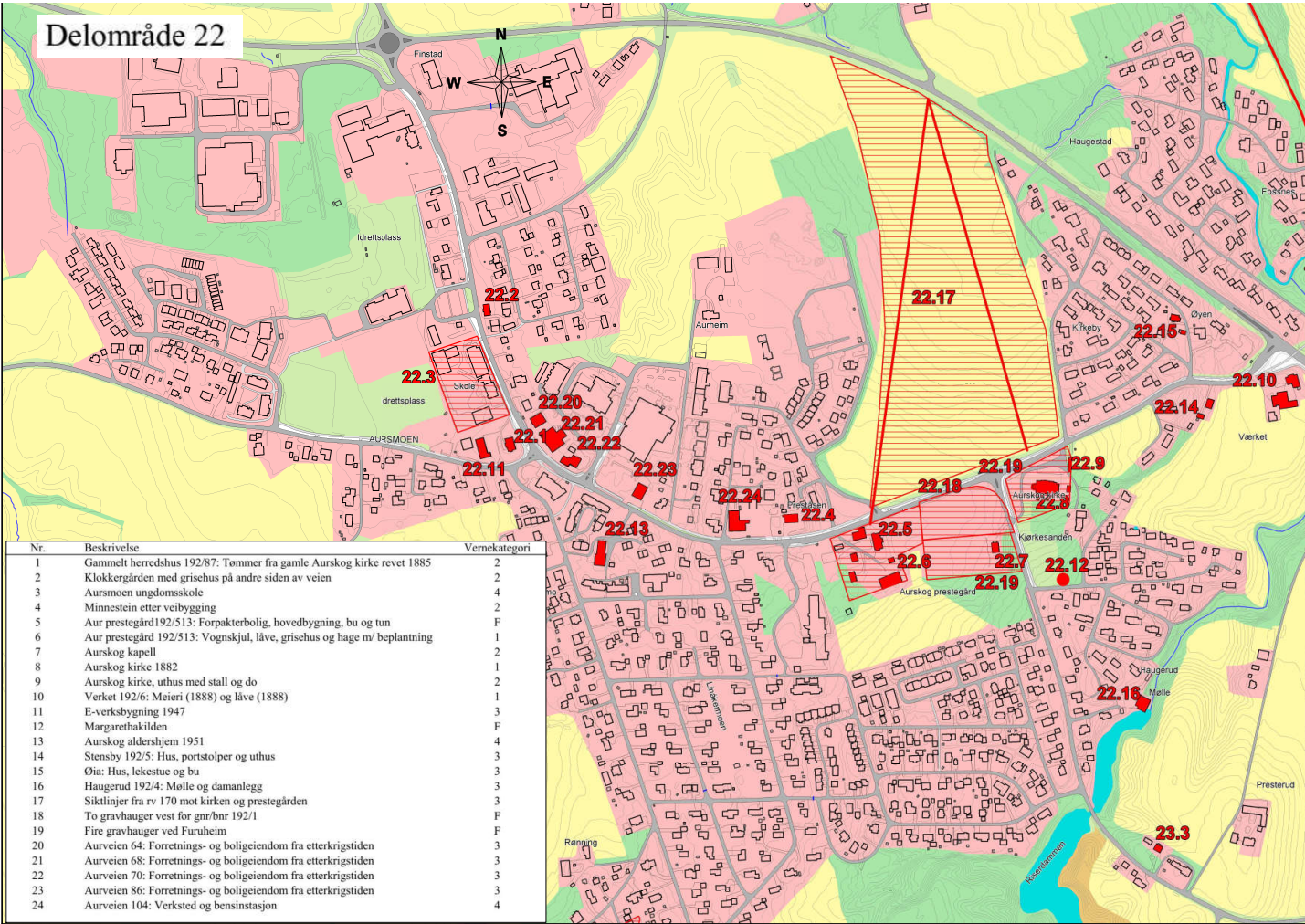
Forslag til forvaltning

Det bør lages en helhetlig verneplan for hele Aurskog sentrum der den videre utviklingen av stedet lar de viktige kulturminnene være premissgiver. Det bør tas tilstrekkelig hensyn til tilgjengelighet til, og luft rundt de mange store og små minnesmerkene i området. Den gamle forretningsbebyggelsen langs Fylkesvei 239 bør bevares og beholdes som næringsbygg. Meieriet, Stensby, kirken med uthus, kapell og kirkegård, prestegården med all bebyggelse, det gamle

herredshuset og klokkergården med omliggende arealer bør sikres med hensynssone med formål bevaring. Reguleringsplanen for Aur bør få ufyllende og mer detaljerte bestemmelser for tunet og hageanlegget på prestegården. Formålet må være å bevare og vise spor av hvordan prester og forpaktere har levd sammen og utformet eiendommen gjennom tidene.

Delområde 23, Linåkermoen, Nymoen, Rønning og Nybu

Riser Nordre med bolighus og uthus. Riser er trolig en meget gammel eiendom som i middelalderen var et selvstendig bruk. Senere ble gården lagt inn under Prestegården. På 1830-tallet oppstår Riser igjen som egen eiendom.

Lokalisering

Området ligger syd for Aur prestegård på begge sider av Riserelva.

Kort historikk

En rekke gravfunn tyder på at dette har vært et viktig sted i bygda helt fra førkristen tid. Dette var tidligere en del av jordveien til prestegården. Området ble på 17- og 1800tallet bebygd av plasser og senere småbruk som er skilt ut fra prestegården. I etterkrigstiden har det kommet til et boligfeltet på Linåkermoen.

Registreringer

Fornminner

Linåkermoen, 192/120: Seks gravhauger

Nyere tids kulturminner

Aursbråten 192/31: Gårdstun

Toverudveien 68, 192/58: Bolighus i sveitserstil

Riser 192/9: Gårdsbebyggelse og beplantning

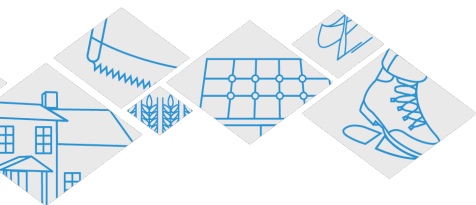
Toverudveien 68 er et godt bevart hus, Dagens uttrykk stammer trolig fra tiden rett etter år 1900.

Vernestatus

Gravhaugene er automatisk fredet. De bebygde områdene på Linakermoen er avsatt i gjeldende kommuneplan til boligformål. Det øvrige arealet ligger innenfor et LNF-området.

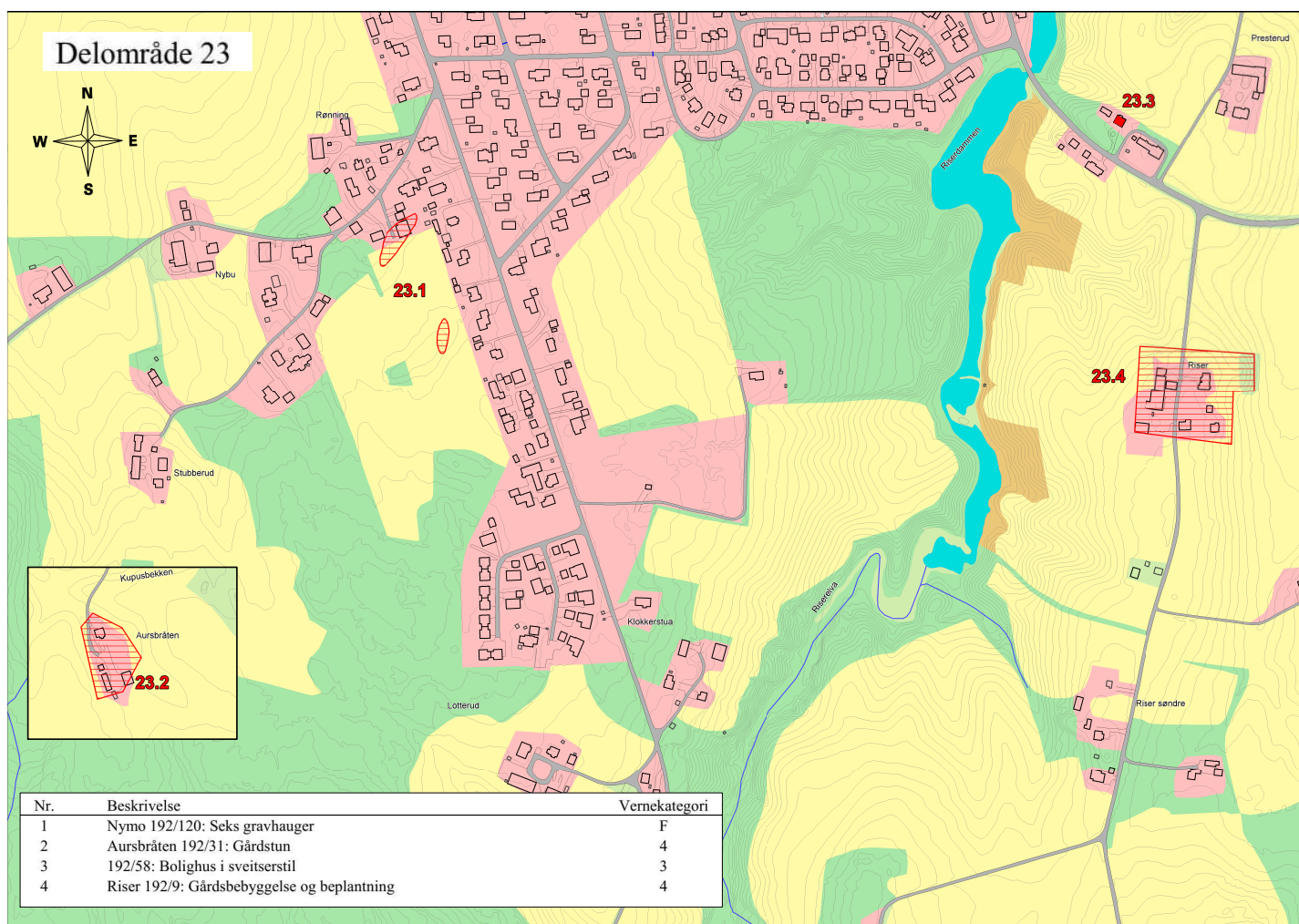
Begrunnelse for vern

Den store tettheten av fornminner i området signaliserer at området har hatt en viktig betydning for denne delen av bygda i førkristen tid. At de fredede objektene ligger så nært et av kommunens største tettsteder og den fredede Aur prestegård, gjør området lett tilgjengelig og egnet som innslag i en kultursti. Området viser godt hvordan husmannsplasser ble bygget noe i utkant av hovedgården Aur, og kontrastene mellom storgårdsarkitekturen og den mer beskjedne plassbebyggelsen kommer godt fram.

Forslag til forvaltning

Man må gå ytterst varsomt fram i forbindelse med anleggsarbeider i området da det er store muligheter for å påføre både de registrerte, men også de mulige ukjente fornminnene uopprettelige skader. Det bør lages en tursti som forbinder fornminnene i området med Aur-prestegård og Riserdammen og mølla i Riserelva.

Delområde 24, Hagen østre og vestre

Lokalisering

Området ligger rett syd for Aurskog kirke

Kort historikk

Plassene Hagen lå under Aur prestegård og ble ikke tatt i bruk før midten av 1700-tallet.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Østre Hagen 192/63: Bu

Vestre Hagen 192/25: Våningshus, bryggerhus, smie, bu og låve

Rester etter kvern og teglverk nord for området. Adkomst fra Lotterud i retning Ruud.

Vernestatus

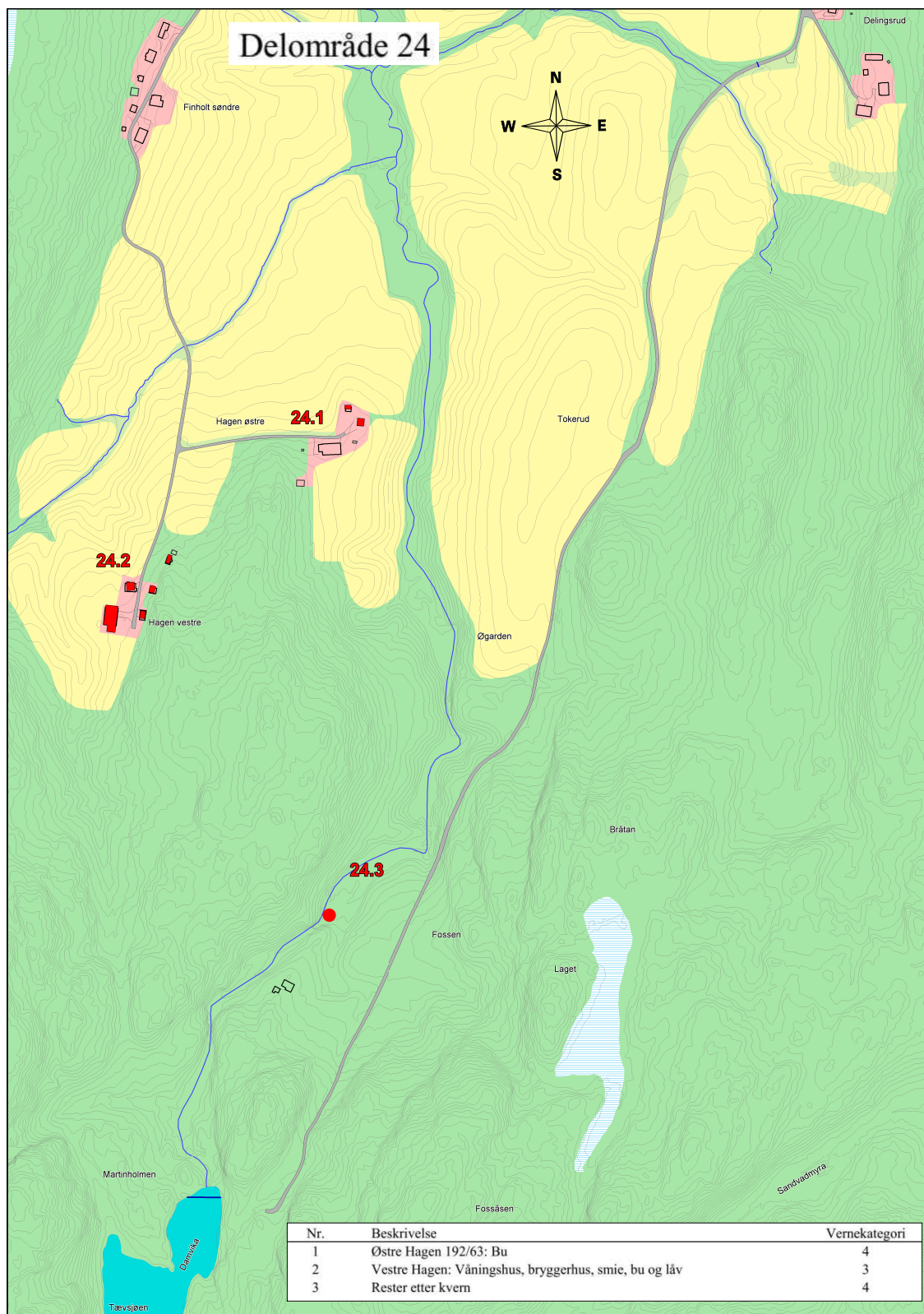
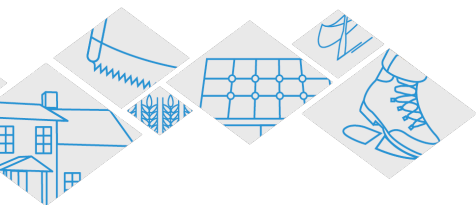
Området ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

Bebyggelsen på Vestre Hagen er godt bevart og består av flere artige småhus som i dag er sjelden å finne på et og samme sted.

Forslag til forvaltning

Bebyggelsen på vestre Hagen bør bevares. Bebyggelsen på Vestre Hagen bør bevares og i minst mulig grad bygges på. Eventuelle nybygg kan føres til, men disse bør inn- og underordnes den eksisterende bygningsmassen.

Delområde 25, Nordtveit, Hogstad, Toverud og Halvorsrud

Toverud gård har en markant plass i bygdas historie. Her ble svenske tropper nedkjempet og tatt til fange i 1808 i det som omtales som slaget ved Toverud.

Lokalisering

Området ligger langs fylkesvei 239 syd/øst for Aurskog kirke

Kort historikk

På Hogstad var det på 1700-tallet lensmannsgård.

Det ble reist en bauta på Toverud i 1908 til minne om slaget mot svenskene i 1808

I 1938 ble melkemottaket på Halvorsrud bygget og sammen med en effektiv transportordning for konsummelk, fikk dette stor betydning for utviklingen av husdyrmiljøet i kommunen. Fram til slutten av 1950-tallet hadde området et vesentlig dyrehold.

Melkemottaket ved Halvorsrud fra 1938 er en fin representant for funksjonalismens byggeskikk i mellomkrigsårene.

Registreringer

Fornminner

Det er registrert syv gravhauger syd/øst for Nordtveti og én gravhaug nord for gården

Nyere tids kulturminner

Hogstad 190/1: Sidebygning, bu og låve

Toverud 189/1,2,3: Våningshus, lekestue, bu, låve, hekk og bauta

Bjørkholt 189/1,2,3: Husmannsstue

Toverudbråten189/13: Plass syd for Toverud.

Meieriet 174/?:Meieranlegg fra 1938

Villabebyggelse vest for Meieriet

Halvorsrud Østre174/1: Våningshus og uthus

Nordli 174/16: Villa i klassisistisk stil fra tidlig på 1800-tallet

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Begrunnelse for vern

Gårdstunet på Toverud er meget godt bevart med både innhus og uthus. Husmannsplassen Bjørkholt ligger forholdsvis urørt i dalen bak Toverud, og gir et fint bilde av kontrastene mellom gårds- og plassbebyggelse. Bautaen over slaget mot svenskene i 1808 er også med på å berike området. Meieriet fra 1930-tallet er i tidstypisk arkitektur i jernbetongkonstruksjon,

og er et fint landemerke i krysset Fylkesvei 239 og Rv 170. Det gamle våningshuset på Nordli er av en av svært få av typen tømmerhus med valmet tak i én etasje. Valmet tak var forholdsvis utbredt på storgårder i tiden rundt år 1800, men da nesten utelukkende på to-etasjes bygninger.

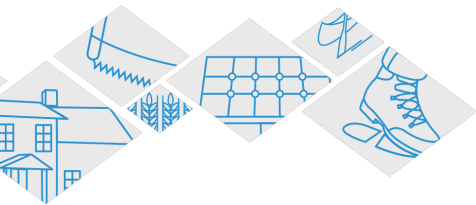

Foto trolig fra 1920-tallet av våningshuset på Nordli. Huset er en sjelden type her på Romerike og har stor verdi som kilde til eldre byggeskikk i regionen.

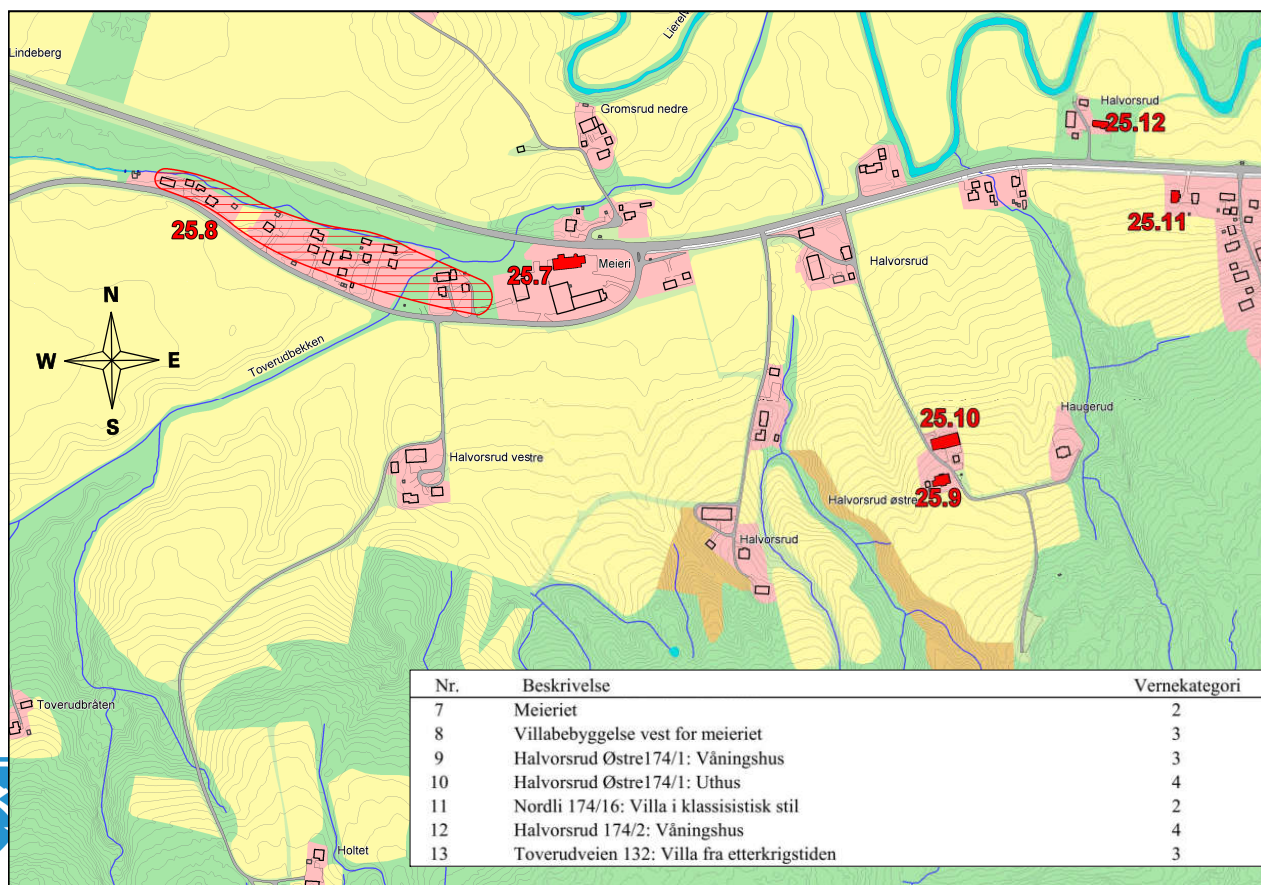
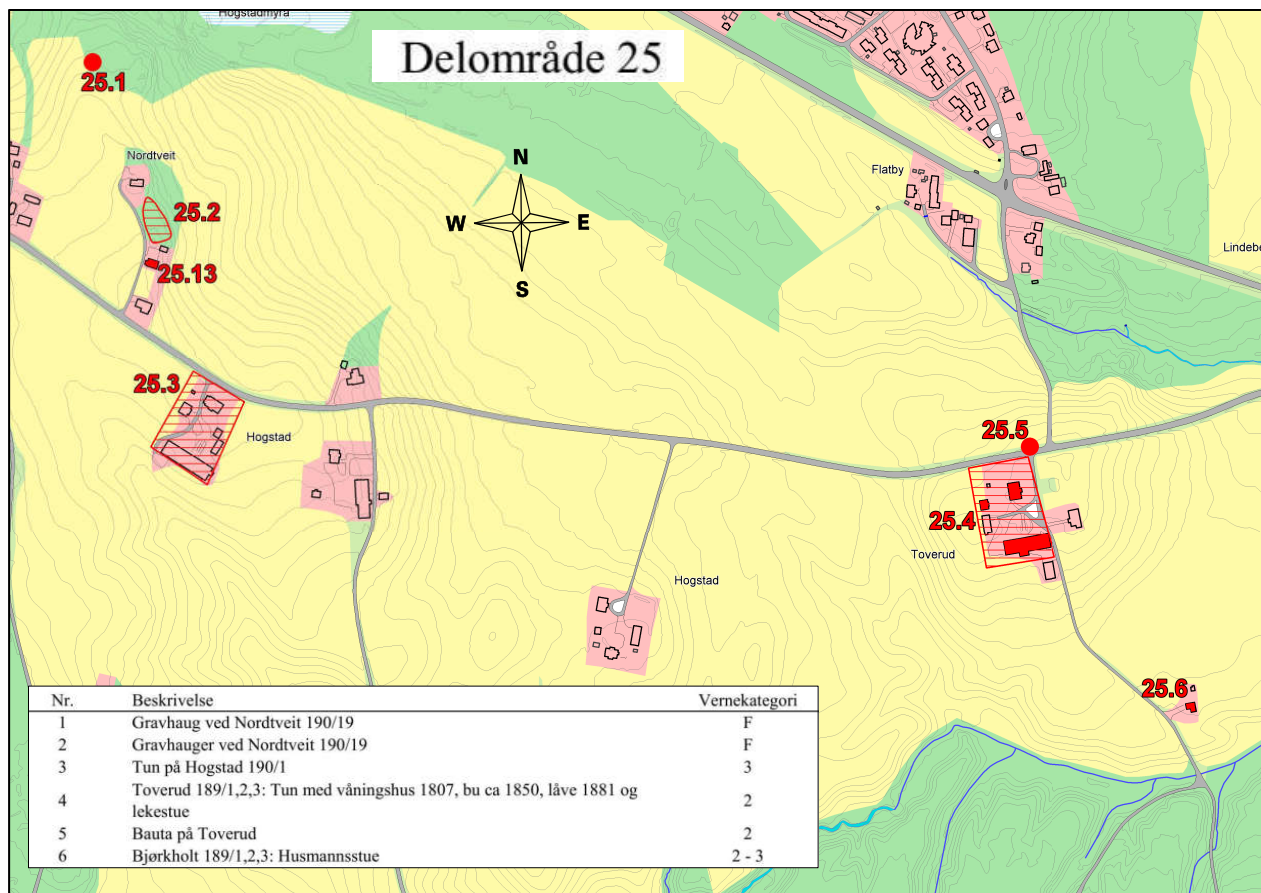
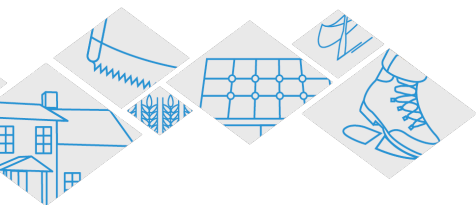
Forslag til forvaltning

Gårdsanlegget på Toverud med hageanlegg og bauta samt husmannsplassen Bjørkholt bør sikres med hensynssone med formål bevaring. Det bør ikke foretas vesentlige fasadeendringer på meieriet. Det gamle huset på Nordli bør reguleres til bevaring.

Villabebyggelsen langs Toverudveien bør bevares.

Eksempel på god representant for villa med uthus fra første halvdel av 1900-tallet i Toverudveien 308.

Delområde 26, Lier

Lokalisering

Området ligger langs Rv 170 syd for Lier stasjon. Områder avgrenses mot øst av Liermosen og av skogsområdet mot Kudalshøgda i syd.

Kort historikk

Lier har trolig opprinnelig vært én eiendom og antakelig er den en av kommunens eldste gårder. Igjenom historien har eiendommen blitt delt opp i flere mindre gårder og plasser. Skogen og Lierelva har i eldre tid vært viktige for næringsutviklingen på Lier. Det var tidlig sag ved Lierfoss, noe som gav mulighet for en bedre avkastning av tømmerverdiene på gården. Da Urskog-Hølandsbanen ble anlagt, var det naturlig å legge en stasjon nettopp på Liers grunn. Torvstrøfabrikken på Liermosen har også gitt et betydelig tilskudd til næringsutvikling på eiendommen i de siste hundre år.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

Lier store gnr/bnr 169/1: Gårdsbebyggelse

Lier store gnr/bnr 169/2: Gårdsbebyggelse

Lier store gnr/bnr 169/3: Gårdsbebyggelse

Rester etter jernbanetrasé

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

Liergårdene er viktige landskapselementer. Torvfabrikken er karakteristisk for myrområder som Lier, og er minnesmerke over en viktig næring for Aurskog-Høland kommune.

Forslag til forvaltning

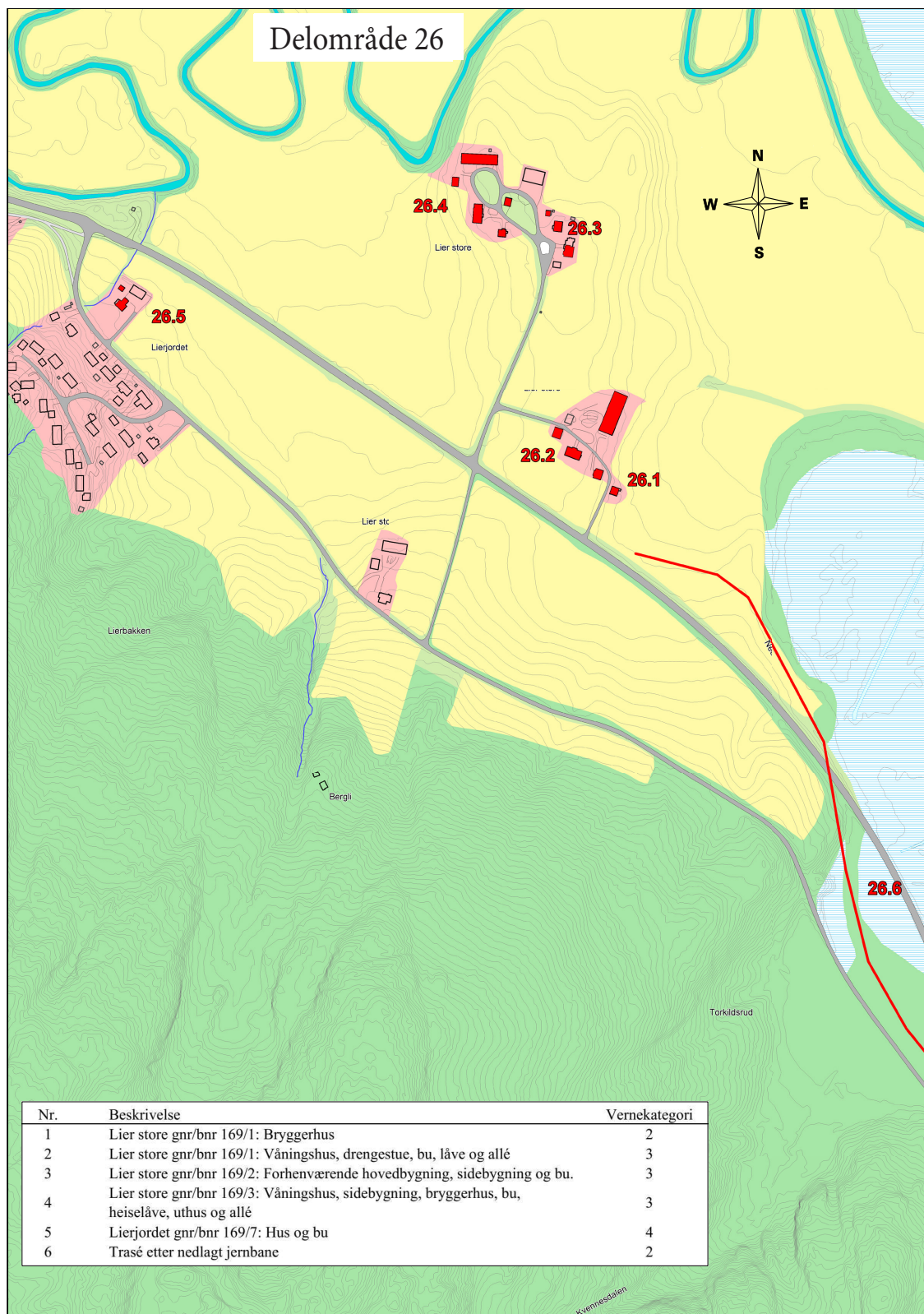
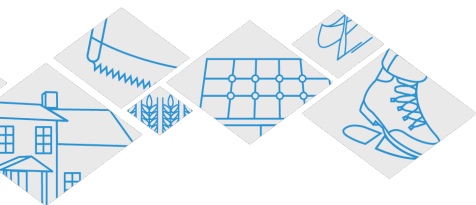
Gårdstunene på de ulike Liergårdene bør bevares som viktige landskapselementer og de åpne områdene rundt tunene bør forbli åpne for å sikre siktlinjer fra veiene omkring og mot gårdstunene. Bebyggelse og allébeplantning på Lier Store 169/1 og Lier Store 169/3 bør bevares som gode eksempler på velproporsjonert bebyggelse på gårdstun. Det er viktig å bevare våtmarksområdet ved torvfabrikken slik at sammenhengen mellom natur og

næringsaktiviteter lett kan forstås. Restene etter jernbanen bør bevares. Det bør tilrettelegges for turgåere som følger den gamle jernbanelinja slik at de slipper å krysse Riksvei 170 forbi liergårdene.

Heiselåven på Lier Store er én av få som ble bygget i kommunen. Slike låver var populære i en kort tid etter andre verdenskrig, men gikk ut av mote allerede på 1950-tallet.

Delområde 27, Bjørkelangen sentrum og kirke

Lokalisering

Området ligger syd for Blikrudmosen nord for Skreppestad og vest for Lierelva,

Kort historikk

Tettstedet Bjørkelangen ligger på det som tidligere var eiendommene Skrepstad, Blikrud, Kjelle og Eid sin grunn. Retten til å drive handel var fram til 1866 forbeholdt byene, og bygdene rundt Kristiania måtte reise dit for å skaffe varer som man ikke var selvberget med. Som resultat av den frigitte handelen ble det opprettet spare- og handelsforeninger. Skrepestad Spareforening var den første her i området og lå like syd for nåværende Bjørkelangen sentrum. Bjørkelangen som tettsted oppstod først i årene rundt 1900. Da jernbanen kom til bygda ble det bygget en forretning vis a vis Bjørkelangen stasjon. Dette var begynnelsen på en liten stasjonsby som fram til i dag har hatt en jevn vekst. Stedet fikk egen kirke, Bjørkelangen kapell, i 1925. Etter kommunesammenslåingen i 1966 ble kommunesentret lagt til Bjørkelangen og nytt rådhus bygget. I de senere år har bibliotek, videregående skole, svømmehall og andre serviceinstanser blitt lokalisert på Bjørkelangen.

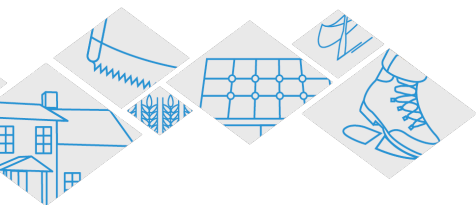
Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Bjørkelangen videregående skole, Rådhuset, Blikrud, diverse nærings- og bolighus fra slutten av 1800-tallet og fram til ca 1960. Bjørkelangen kirke og kirkegård.

Bjørkelangen stasjon med vanntårn, diverse nærings- og bolighus fra slutten av 1800-tallet og fram til ca 1960.

Vernestatus

Det er lagt en hensynsone med formål bevaring på følgende eiendommer/objekter i delområdet: Tertitten, kirken, den gamle lokstallen, Stasjonsveien 17 (Bergan), Villaveien 2, Stasjonsveien 32, 34, 43 (Alfheim) og 60 (Ringvoll), Bjørkeveien 10 (Apoteket), Bjørkelangen stasjon, Bjørkeveien 6 (Lundbergs forretningsgård) og Setskogveien 76 (Kurvfabrikken).

Den videregående skolen, rådhuset, badet, kirken og stasjonsområdet er avsatt til offentlig formål. Idrettsplassen idrett og friområde. Det øvrige området er avsatt til bolig- og forretningsformål.

Begrunnelse for vern

Bjørkelangen er et godt eksempel på hvordan et tettsted gror opp rundt en jernbanestasjon, og hvordan husene ble plassert langs den gamle hovedveien gjennom området. Typisk for steder som Bjørkelangen er at de, i tillegg til jernbanen, også ofte ligger langs et vassdrag. Stedet har en klar todeling mellom gammel og ny tettstedstruktur. Den eldste bebyggelsen ligger som et belte langs den gamle hovedveien og jernbanen. Den nye bebyggelsen i sentrum er mer regulert i en enkel kvadraturinndeling med rette gater og større, mer bypregede bygninger. Denne lesbare utviklingen er det viktig å bevare for å ivareta stedets identitet.

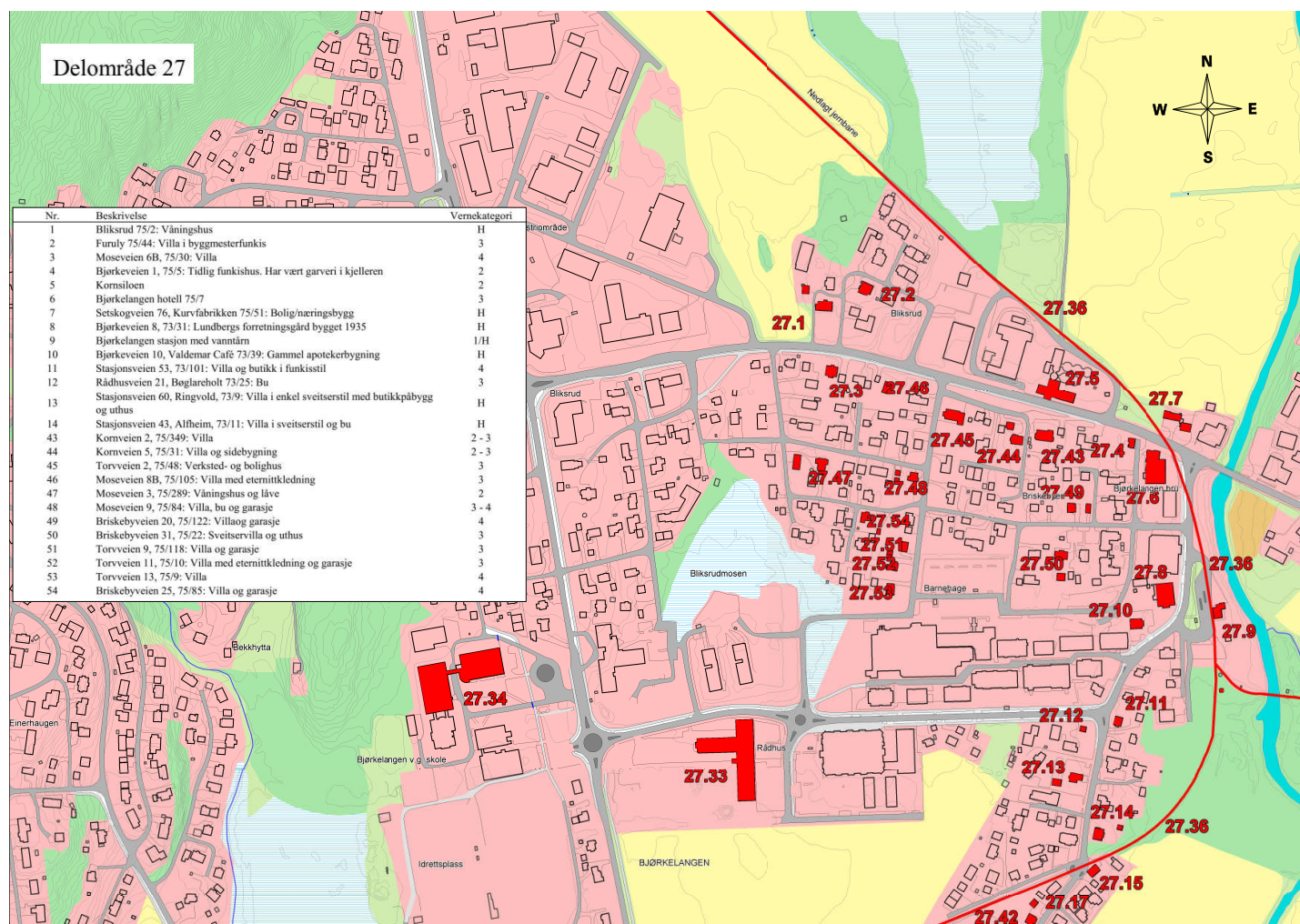
Forslag til forvaltning

Hele Bjørkelangen sentrum fra Blikrudmosen og helt syd til og med kirken bør sees på og behandles som én enhet.

I forbindelse med den videre utviklingen for området bør man sikre et bredt og representativt utvalg av bygninger og gatestrukturer. Kornsiloen bør bevares som et kjent landemerke for området, og eksteriøret på rådhuset bør ikke endres, men stå som eksempel på monumentalbygg fra 1960- og 70-tallet. Det gamle våningshuset på Blikrud bør (om mulig) bevares som et godt eksempel på gårdsbebyggelse fra midten av 1800-tallet. Det bør føres en restriktiv politikk

De verneverdige bygningene i Briskebyen bør sikres med formelt vern før en eventuell fortetting av området kan planlegges. Det er viktig å vise også den nyere historien til Bjørkelangen, og Briskebyen gjenspeiler mye av utviklingen gjennom de siste 100 årene.

Delområde 28, Åserud og Hornås

Hornås Nordre.

Lokalisering

Området ligger inn mot skogen nord/vest for Komnes.

Kort historikk

Åserud var opprinnelig plass under gården Knoll. Gården Hornås ble allerede i middelalderen delt i tre bruk. I nyere tid har eiendommen bli inndelt i en rekke underbruk og plasser. Etter at jernbanen kom til området ble det, i 1929, etablert landhandel i Villa Volden på Hornåseng. Der var det også en stasjon på Tertittlinja. Hornås lærergård ble kjøpt av kommunen og fungerte som lærergård frem til den igjen ble solgt til private.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

Sandaker gnr/bnr 65/14: Bebyggelse

Åserud gnr/bnr 65/21: Bebyggelse

Hornås gnr/bnr 65/5,8: Bebyggelse

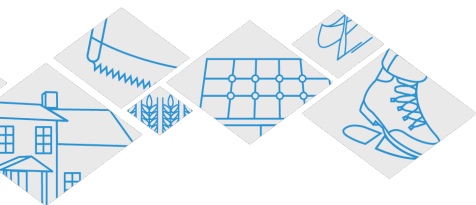
Vollen 68/19: Hus i jugendstil ved jernbanen. Tidligere landhandel.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område

Villaen Vollen som tidligere huset et landhandleri. Tertittlinja passerer rett bak huset. Sjøen Bjørkelangen skimtes i bakgrunnen.

Begrunnelse for vern

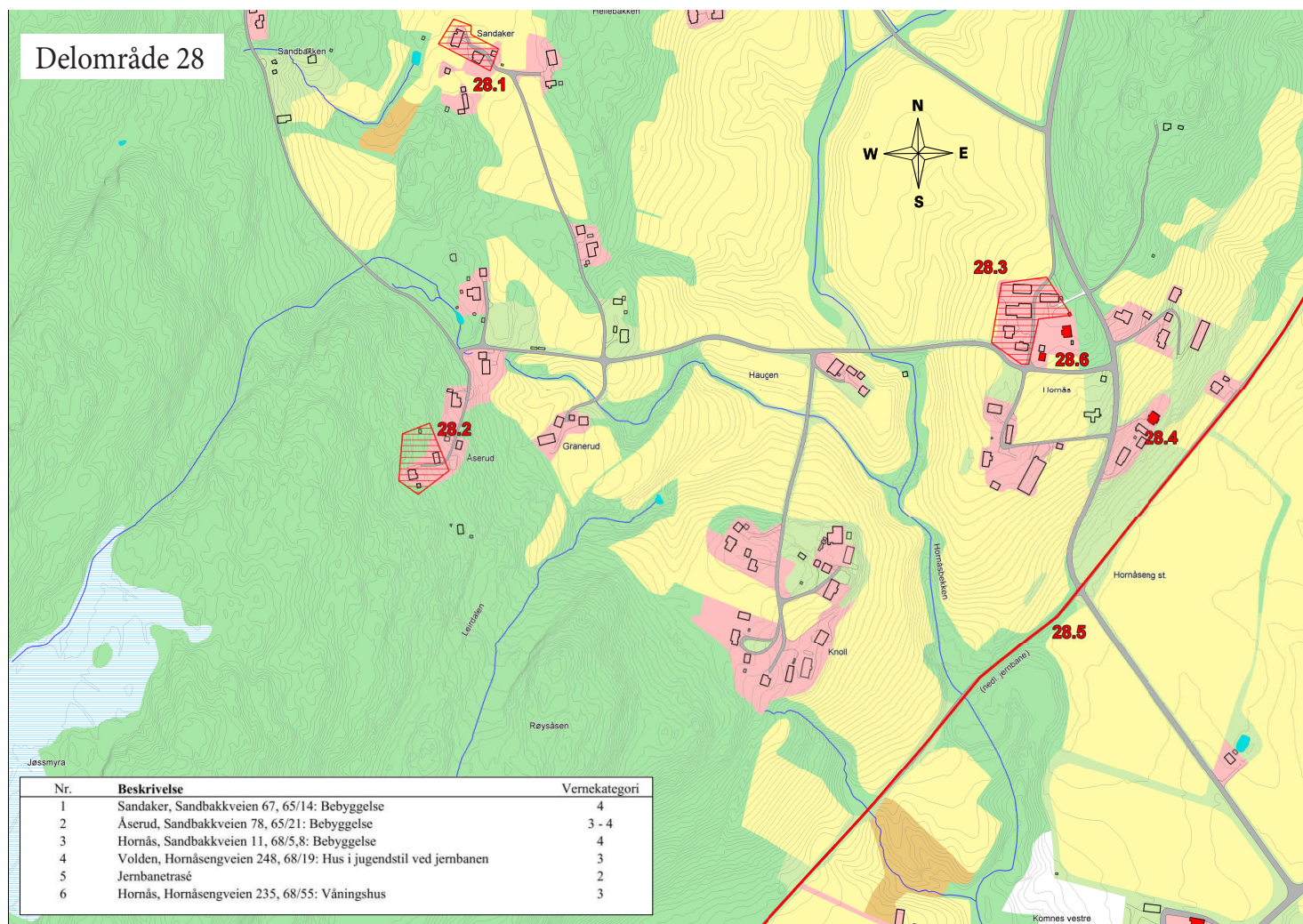
Huset på Vollen 68/19 har arkitektoniske kvaliteter som beriker området på en positiv måte. Husets beliggenhet langs Fylkesvei 233 og den nedlagte jernbanetraséen gjør stedet ekstra viktig som miljøskapende objekt.

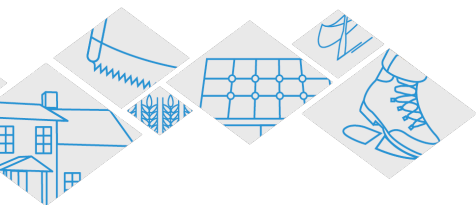
Bebyggelsen på Hornås er lite endret og er på lik linje med Vollen godt eksponert fra Fylkesvei 233.

Tunet på Åserud gnr/bnr 65/21 er lite endret de siste sytti årene. Det er sjeldent å finne slike steder med alle småhusene, som i tidligere tider var vanlige, bevart.

Forslag til forvaltning

Grunneierne i området bør informeres om de bygningsmessige kvalitetene de sitter på og oppfordres til å verne om bygningenes særpreg og eventuelt tilbakeføre endrede bygninger der dette er godt dokumentert.

Delområde 29, Rud og Skreppestad østre

Bebyggelsen på Skreppestad er godt bevart og et viktig innslag langs Haldenveien.

Lokalisering

Området ligger i nordenden av innsjøen Bjørkelangen og strekker seg vestover til skogsområdene.

Kort historikk

Rud er i hvert fall en gård fra middelaldere, trolig eldre, og var opprinnelig bare én eiendom. Først på 1700-tallet begynte en oppdeling av eiendommen og det ble på det meste hele fire Rud-gårder.

Skrepstad har på samme måte som Rud, hovedsakelig på 1800-tallet, blitt delt i flere mindre bruk.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området

Nyere tids kulturminner

Kvernhaugen 69/3: Husmannsstue i et verneverdig beitelandskap.

Ruud 69/1 og 3: To tun

Skreppestad 74/1: Hus og bu

Skreppestad 74/8, 21: Bebyggelse og bjørkeallé

Fredly 74/19: Villa

Vestby 66/3: Tun

Vernestatus

Området ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

Skreppestadgårdenes beliggenhet tett ved Rv 115 gjør dem til viktige identitetsmerker for reisende gjennom bygda.

Tunordningen på de tre Ruud-gårdene viser hvordan bygningsmassen ble klumpet sammen i klynger når en gård skulle deles opp i flere enheter. Det dyrkede arealet var verdifullt og man unngikk i det lengste å bygge på dette.

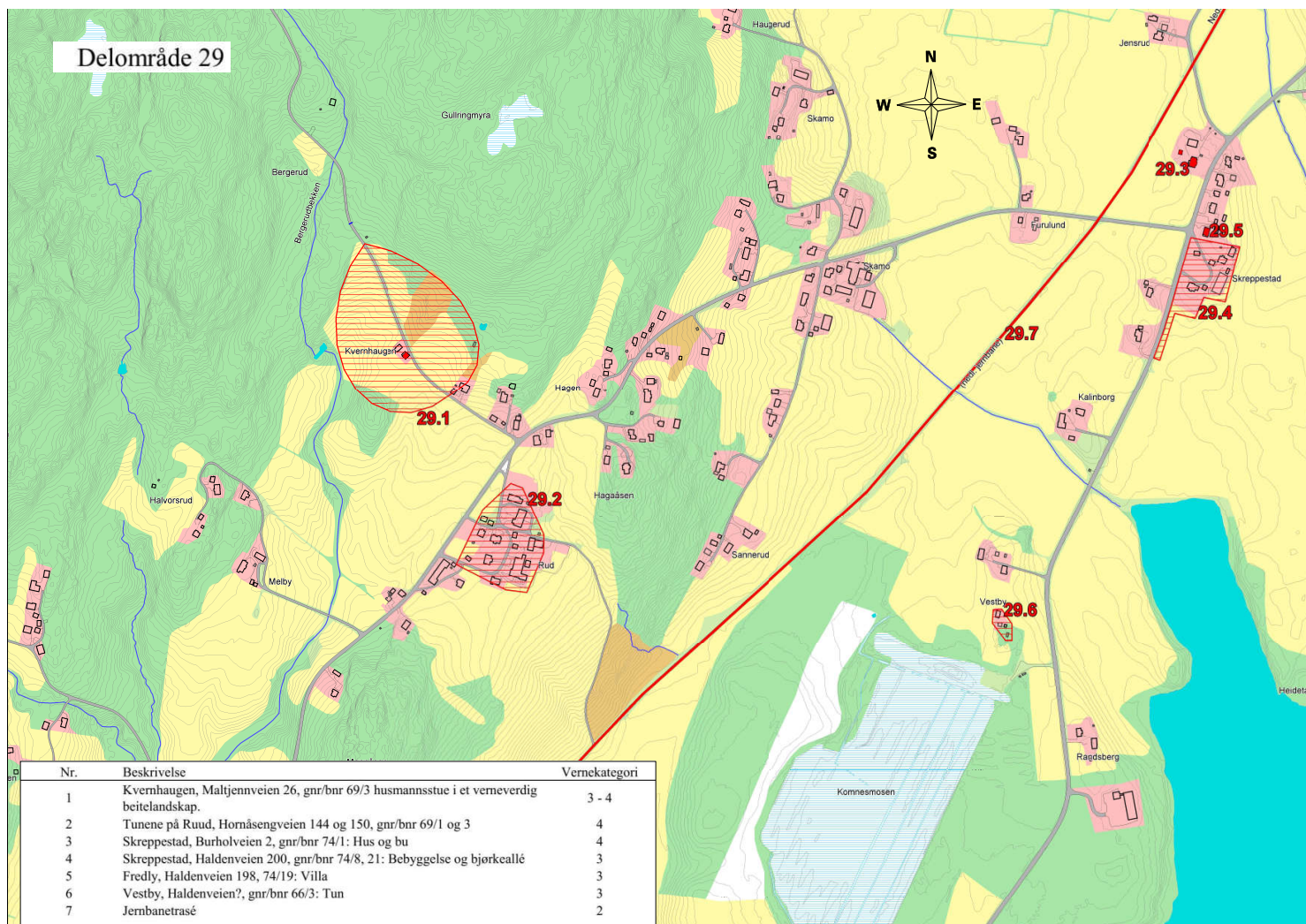
Kvernhaugen var en plass under Ruud og ligger fremdeles tilsynelatende urørt i et sjarmerende kulturlandskap med innslag av fjellskjær og trevegetasjon. Beitearealene er inntil nylig holdt ved like og er ikke vesentlig tilgrodd ennå. Huset er modernisert utvendig den i sener tid, men har bevart grunnformen.

Forslag til forvaltning

Tun-strukturen på Skreppstad og Rud bør bevares og nybygg innordnes den allerede eksisterende utformingen. Kulturlandskapet rundt Kvernhaugen bør fremdeles høstes/avbeites.

Villa i Haldenveien 198 i typisk utforming for perioden 1930–1950.

Delområde 30, Knoll, Komnes og Gromsrud

Østre Komnes.

Lokalisering

Området ligger langs vestsiden av innsjøen Bjørkelangen og avgrenses av skogkanten mot vest.

Kort historikk

Gromsrud oppsto trolig i vikingertiden.

Gårdsnavnet Knoll beskriver åskuppelen ved gården og kan tyde på at eiendommen er meget gammel.

Skovholt skole ble opprettet i 1873. Dagens bygning ble oppført i 1905.

Komnes vestre er i nyere tid kjent for gode travhester og avl på disse.

Registreringer

Fornminner

Det er ikke registrert noen fornminner i området.

Nyere tids kulturminner

Komnes vestre 66/1: monumental bygningsmasse godt eksponert fra Rv 115

Komnes østre 66/6: Tun og bjørkealle

Knoll 65/1: Våningshus og bu

Gromsrud nordre 64/1: Tun

Gromsrud søndre 64/2: Tun og bjørkeallé

Sørli 64/5: Våningshus og bu

Nedlagt jernbanetrasé

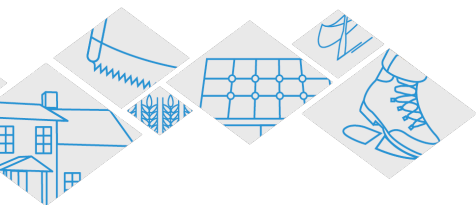
Skovholt skole 67/4: Eldste gjenstående skolebygning på Bjørkelangen.

Bua på Nordre Gromsrud.

Rester etter gjerdet langs Tertittlinja ved Sørli.

Vernestatus

Område ligger i gjeldende kommuneplan i et LNF-område.

Begrunnelse for vern

Alle de nevnte eiendommene ligger godt eksponert fra enten riksvei, gangvei eller vannvei og er derfor viktige elementer i opplevelsen av å reise i kommunen. Særlig godt kommer dette frem ved Komnes vestre med det i øyenfallende hovedhuset som, med sin plassering der veien gjør en sving, har funksjon som et fondmotiv.

Tunet på Komnes østre er et velproporsjonert tun med en fin adkomst gjennom bjørkealléen.

Knoll har flere godt bevarte bygninger bla. et våningshus og ei bu.

Skovholt er et viktig kulturminne over skolehistorien på 18- og 1900-tallet.

Skovholt skole skal være oppført i 1905.

Forslag til forvaltning

Området rundt gårdsanleggene bør holdes frie for spredt bebyggelse og heller fortettes innenfor de eksisterende tun-avgrensningene.

Våningshuset på Sørli er lite endret gjennom tiden og bør tas vare på i den form det står i dag med original utvendig panel, vinduer og belistning.

Bua på Nordre Gromsrud er av den gamle Romerikstypen og bør bevares.

Skovholt skole bør bevares.

